Rahul's ✔
Topper's Voice

AS PER CBCS SYLLABUS

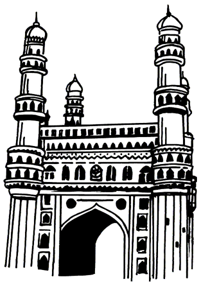

LATEST EDITION 2022

B.A., B.Sc., B.Com., B.B.A. & BSW

SANSKRIT

III Year VI Sem

- **Study Manual**
- **Solved Model Papers**

Price ` .119-00

Rahul Publications™
Hyderabad. Ph : 66550071, 9391018098

All disputes are subjects to Hyderabad Jurisdiction only

B.A., B.Sc., B.Com., B.B.A. & BSW

SANSKRIT

III Year VI Sem

Inspite of many efforts taken to present this book without errors, some errors might have crept in. Therefore we do not take any legal responsibility for such errors and omissions. However, if they are brought to our notice, they will be corrected in the next edition.

© *No part of this publications should be reporduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording and/or otherwise without the prior written permission of the publisher*

Price ` 119-00

Sole Distributors : ☎ : 66550071, Cell : 9391018098

VASU BOOK CENTRE

Shop No. 2, Beside Gokul Chat, Koti, Hyderabad.

Maternity Hospital Opp. Lane, Narayan Naik Complex, Koti, Hyderabad.
Near Andhra Bank, Subway, Sultan Bazar, Koti, Hyderabad -195.

विषयानुक्रमणिका

SEMESTER - VI

Unit - I

1. अवन्तु भारतप्रजाःस्वतन्त्रभारतप्रभाम् **(श्रीभाष्यविजयसारथिः)**

2. अलंकाराः

Unit - II

3. दकारकथा **(बृहदारण्यकोपनिषद्)**

4. नचिकेतोपाख्यानम् **(कठोपनिषद्)**

Unit - III

5. महाकविशास्त्रकारविभागः
   (आर्यभटः, भास्कराचार्यः, काणादः, शंकराचार्यः, भासः, हर्षवर्धनः)

6. संस्कृतसम्भाषणाभ्यासः

CONTENTS

Q.No. 1	अवन्तु भारत प्रजाः स्वतन्त्र भारत प्रभाम्	**1 - 2**
Q.No. 2	दकार कथा । **Annotations** (सन्दर्भ व्याख्यात)	**3 - 4**
Q.No. 3	महाकविशास्त्रकारविभागः **(Q.No. 6, Q.No. 10)**	**5 - 16**
Q.No. 4	अलंकारः **(Q.No. 8)**	**17 - 25**
Q.No. 5	''नचिकेतोपाख्यानम्'' **Annotations** (सन्दर्भ व्याख्यात)	**26 - 30**
Q.No. 6	महाकविशास्त्रकारविभागः	
Q.No. 7	अवन्तु भारत प्रजाः स्वतन्त्र भारत प्रभाम् (प्रतिपदार्थः)	**31 - 57**
Q.No. 8	अलंकाराः	
Q.No. 9	निबन्ध प्रश्नः	**58 - 64**
Q.No. 10	महाकविशास्त्रकारविभागः	
	संस्कृतसम्भाषणाभ्यासः	**65 - 72**

नमूना प्रश्न पत्र

नमूना प्रश्न पत्र – **I**	**73 - 74**
नमूना प्रश्न पत्र – **II**	**75 - 76**
नमूना प्रश्न पत्र – **III**	**77 - 78**

SIXTH SEMESTER

ACCORDING TO NEW SYLLABUS

In the Question paper Part-A, Part-B will be given.

In the **Part-A** out of 6 Questions 4 should be answered.

In **Part-B** all the **four** should be answered there will be internal choice.

PART – A (4 × 5 = 20)

Answer any four questions. All questions carry equal marks.

1. A short essay question (A question be given here from अवन्तु भारत प्रजाः स्वतन्त्र भारत प्रभाम्).
2. Annotation/ सन्दर्भवाक्यम् (one annotation/सन्दर्भवाक्यम् should be given here from दकार कथा).
3. A short essay question (A question should be given from महाकविशास्त्रकारविभागः)।
4. Writing of लक्षणम् and उदाहरणम् of अलंकारः (only one अलंकारः) (An अलंकारः should be given from अलंकारः)।
5. Annotation/ सन्दर्भवाक्यम् (only one) (one annotation/सन्दर्भवाक्यम् should be given here from नचिकेतोपाख्यानम्).
6. A short essay question (A question should be given here महाकविशास्त्रकारविभागः).

PART – B (4 × 15 = 60)

Answer all the four Questions. There will be internal choice

7. Explain any two of the following श्लोकाः (Poems) with word to word meaning.

   (Four Slokas श्लोकाः (Poems) Should be given here from स्वतन्त्र भारत प्रभाम्).
8. Writing of लक्ष्यलक्षण समन्वयः of two अलंकाराः (Four अलंकाराः Should be given here from अलंकाराः)
9. Write an essay on any one of the following. (Two essay type questions one from each lesson of Unit-II are to be given here).
10. Two essays on poets. (Four questions should be given from महाकविशास्त्रकारविभागः)

Q.No. 1 अवन्तु भारत प्रजाः स्वतन्त्र भारत प्रभाम्

श्री भाष्यं विजय सारथिः

कविपरिचयः

Sri Bhashyam Vijaya Saaradhi

The lesson "Avantu Bhaarata Prajaah Swatantra Bharataprabham" was written by Sri Bhashyam Vijaya Saradhi. He belongs to Telangana State. His birth took place in a village named 'chegurthi' in Karimnagar district on 10th March 1936. He was born to Gopamamba and Narasimha charya. At the time of his birth Nizam government was ruling. According to the Nizam's order the education must be in Urdu medium, So he Studied in Urdu medium. From the Poet's childhood, the great traditions of his dynasty encouraged him to learn sanskrit Language. Because of his grandfather, who was a great scholar in music, Sri Vijaya Saradhi developed knowledge in Sanskrit and Telugu languages. At his Seven years he wrote many songs, Archanaas, Neeraajanams on different Deities. He learnt Tiruppavai from his mother and wrote it in Sanskrit with the name "SreeVratham".He stopped studying Sanskrit shastras and developed his attitude in kavyas and writing different poems by getting the motivation from his family members. At his eleven years he wrote "Sarada padakinkini".At his Sixteen years he wrote "Mandakini Kavyas". This book is a popular book in literary feld. His poetry flowed like Ganga River in his kavyas.

The Poet wrote 110 Kavyas in sanskrit. The Suprabhata kavyas, khanda kavyas, subhashita Kavyas, stotraKavyas, Single act Dramas etc are there. He even wrote 15 kavyas in Telugu Language.

Sreevijaya Saradhi studied in Sri Vigneshwara Sanskrit Andhra college in Warangal. He passed "vidya praveena" in distinction. The same College authorities saw his talent, brilliance in sutras, attitude in protecting Indian tradition and appointed him as a lecturer in a short Period of time. Later he became Principal to that college. He resigned to that Post and went for the protection of vedic studies, for spreading Sanskrit Language and vedic Knowledge, he established Society named "SarvavaidikaSamsthamam". He also maintained and Constructed a temple - Yagna VarahaKshetram in 1986. He Invited all scholars and poets from different parts of India and honoured them. The poet developed devotion in God, Patriotism, social service in public. He encouraged the rich people to protect vedas, Perform yagnas for the welfare of the society.

In 1983 he recieved "Best Sanskrit Pandit" Award from AP Sahitya Parishad. In 1993 he recieved "Best sanskrit poet" Award from Teluguuniversity.In 1996 he recieved "Vaachaspati" Award fom Birla Foundation organisation.

Rahul Publications

అవంతు భారతప్రజాః స్వతంత్ర భారత ప్రభామ్

శ్రీ భాష్యం విజయ సారథి:

కవిపరిచయం

"అవంతు భారతప్రజాః స్వతంత్ర భారత ప్రభామ్" అనే పాఠాన్ని శ్రీ భాష్యం విజయ సారథి గారు రచించారు. అతను తెలంగాణ రాష్ట్రానికి చెందినవాడు. ఆయన జననం కరీంనగర్ జిల్లాలోని 'చేగుర్తి' అనే గ్రామంలో 10 మార్చి 1936న జరిగింది. గోపమాంబ మరియు నరసింహాచార్య దంపతులకు ఆయన జన్మించారు. ఆయన పుట్టిన సమయంలో నిజాం ప్రభుత్వం పరిపాలించింది. నిజాం ఆజ్ఞ ప్రకారం ఉర్దూ మాధ్యమంలో విద్యాభ్యాసం జరగాలి కాబట్టి ఉర్దూ మాధ్యమంలో చదివాడు. కవి బాల్యం నుండి, అతని రాజవంశం యొక్క గొప్ప సంప్రదాయాలు అతన్ని సంస్కృత భాష నేర్చుకోవడానికి ప్రోత్సహించాయి. సంగీతంలో గొప్ప పండితుడైన తన తాత వల్ల శ్రీ విజయ సారథి సంస్కృతం మరియు తెలుగు భాషలలో జ్ఞానాన్ని పెంచుకున్నారు. తన ఏడేళ్ల వయసులో వివిధ దేవతలపై అనేక పాటలు, అర్చనలు, నీరాజనాలు రాశారు. అతను తన తల్లి నుండి తిరుప్పావై నేర్చుకుని "శ్రీ వ్రతం" పేరుతో సంస్కృతంలో రాశాడు. సంస్కృత శాస్త్రాలను చదవడం మానేసి, కావ్యాలలో తన వైఖరిని పెంచుకున్నాడు మరియు అతని కుటుంబ సభ్యుల ప్రేరణతో విభిన్న పద్యాలు వ్రాసాడు.తన పదకొండేళ్ల వయసులో "శారదా పదకింకిణి" రాశాడు. పదహాళ్ళే వయసులో "మందాకినీ కావ్యాలు" రాశాడు. ఈ పుస్తకం సాహిత్య రంగంలో ప్రసిద్ధి చెందిన పుస్తకం.

కవి సంస్కృతంలో 110 కావ్యాలను రచించాడు. సుప్రభాత కావ్యాలు, ఖండ కావ్యాలు, సుభాషిత కావ్యాలు, స్తోత్ర కావ్యాలు ఏకపాత్ర నాటకాలు మొదలైనవి ఉన్నాయి. తెలుగు భాషలో 15 కావ్యాలు కూడా రచించాడు.

శ్రీ విజయ సారథి వరంగల్‌లోని శ్రీ విశ్వేశ్వర సంస్కృత ఆంధ్ర కళాశాలలో చదివారు. అతను "విద్యా ప్రవీణ"లో డిస్టింక్షన్‌లో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. అదే కళాశాల అధికారులు అతని ప్రతిభ, సూత్రాలలో ఉన్న తేజస్సు, భారతీయ సంప్రదాయాన్ని రక్షించే వైఖరిని చూసి తక్కువ కాలంలోనే అధ్యాపకునిగా నియమించారు. తర్వాత ఆ కాలేజీకి ప్రిన్సిపాల్ అయ్యాడు. ఆయన ఆ పదవికి రాజీనామా చేసి, వేద విద్యల రక్షణ కోసం, సంస్కృత భాష మరియు వేద జ్ఞాన వ్యాప్తి కోసం, "సర్వ వైదిక సంస్థానం" అనే సొసైటీని స్థాపించారు. అతను 1986 లో "యజ్ఞ వరాహ" క్షేత్రాన్ని నిర్వహించాడు మరియు నిర్మించాడు. అతను భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుండి పండితులను మరియు కవులందరినీ ఆహ్వానించి వారిని సత్కరించాడు. కవి భగవంతునిలో భక్తిని, దేశభక్తిని, ప్రజా సేవలో సామాజిక సేవను పెంపొందించుకున్నాడు అతను ధనవంతులను వేదాలను రక్షించమని, సమాజ శ్రేయస్సు కోసం యజ్ఞాలు చేయమని ప్రోత్సహించాడు.

1983లో AP సాహిత్య పరిషత్ నుండి "ఉత్తమ సంస్కృత పండిట్" బిరుదు అందుకున్నారు. 1993లో అతను తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం నుండి "ఉత్తమ సంస్కృత కవి" బిరుదు అందుకున్నాడు. 1996లో బిర్లా ఫౌండేషన్ సంస్థ నుండి "వాచస్పతి" బిరుదు అందుకున్నాడు.

Q.No. 2 दकार कथा । Annotations (ससन्दर्भ व्याख्यात)

1. द्, द्, द्, दाम्यत्, दत्त, दयध्वमिति ।

ద, ద, ద, దామ్యత్, దత్త, దయధ్వమితి |

Da, Da, Da, Damyath, Dutta, Dayadhwamithi |

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Dakaaara Katha". This is an extract from the second Brahmana of 'Brihadaranyakopanishad'.

सन्दर्भ : The divine voice thus repeated the teachings of the Prajapati and the meaning understood by the Gods, human beings and the demons.

भाव : Da Da Da = Control, Donate and be compassionate,That means the Demi-gods should have Self-control on themselves, Humans who live in the earth should do charity, the asuras (i.e., monsters) should show compassion to others. If this is followed by them, they will be successful.

Rahul Publications

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'దకారకథ' అనే పాఠము నుండి గ్రహింప బడినది. ఈ దకార కథ "బృహదారణ్యకోపనిషత్తు" లోని పంచమాధ్యాయములోనున్న రెండవ బ్రాహ్మణం.

సందర్భం : ఆకాశము నుండి మేఘము ద, ద, ద దమము, దానము, దయ కల్గివుండుమని ప్రతిధ్వనించిన సందర్భం లోనిది ఈ వాక్యం.

భావము : ద, ద, దవ వీటిలో మొదటి దకారమునకు అర్థము దేవతలు ఇంద్రియ నిగ్రహమును పాటింప వలెను. రెండవ దకారమునకు అర్థము రాక్షసులు దయ కలిగి వుండవలెనని, ఇట్లు ప్రజాపతిదేవ, మానవ, దానవులకు ఉపదేశించెను.

2. दमं दानं दयामिति ।

దమము దానం దయామితి |

Damam Daanam Dayaamiti |

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Dakaaara Katha". This is an extract from the second Brahmana of 'Brihadaranyakopanishad'.

सन्दर्भ : By this **''दकारकथा''** we conclude that (1) **दमं** (2) **दानं** (3) **दया** all three disimiler virtues are explain at this.

भाव : (1) **दमं** = Control, over senses (2) **दानं** = to be charitable and generous (3) **दया** = grace, Never be cruel and violent.

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'దకారకథ' అనే పాఠము నుండి గ్రహింప బడినది. ఈ దకార కథ "బృహదారణ్యకోపనిషత్తు" లోని పంచమాధ్యాయములోనున్న రెండవ బ్రాహ్మణం.

సందర్భం : ఆకాశము నుండి మేఘము కూడ द, द, द ప్రతిధ్వనిస్తూ 'ద' కార కథ ద్వారా దమం దానము దయాగుణములను అలవరచుకోవాలని తెలియజేసే సందర్భంలోనిది.

భావము : दमं (దమం) = ఇంద్రియ నిగ్రహం కల్గియుండుట दानं (దానం) = దానగుణము – స్వార్థం, లోభత్వం వదిలి బాధలో ఉన్న ప్రజలయెడ దానము ఆచరించుట दयां (దయ) = పరహింస, క్రూరత్వం వదిలి అన్ని ప్రాణుల యెడ దయా స్వభావాన్ని కల్గియుండుట.

Rahul Publications

Q.No. 3, 6, 10 महाकविशास्त्रकारविभागः

1. ARYABHATA (आर्यभट्टः)

Aryabhatta is one of the great Scholar of Mathematics in Indian history. He has written books regarding Mathematics and Astrology. They are the oldest books which include Indian sastras. But none of these texts are now available.

Aryabhata was born in 476 AD. The place where he was living was Kusumapuara, at Patna (Which is the capital of state Bihar). At that time it was known as Kusumapuri and Pushpapuri.

His major work 'Aryabhatiya' was extensively referred to in the Indain mathematically literature. This book covers Arthimatic, algebra, plane trigonometry, and spherical trigonometry. The extreme brevity of the text was elaborated in commentaries by his disciple Bhaskara.

Aryabhata came from southern Indian, but his precise place of birth is not known. Some writer's opinion is that Kerala is the most likely location.

While working on the calculation of Pi, it is possible that Aryabhata may also have discovered that number's irrationality. "Aryabhatiya" contains solid work regarding solar system. It states correctly that the light cast by planets and the moon is caused by sunlight reflecting off their surfaces and that all planets follow elliptical orbits.

He was the first to calculate the size of the earth. He explained the causes of solar and lunar eclipses, saying that the moon and other planets were illuminated by the light of the sun. Determined 365 days as a sum.

Aryabhata was educated at Nalanda University. In his book 'Aryabhatiya' he explained the concepts of arithmetic, algebra, plane trigonometry and spherical trigonometry related to mathematics.Describes how meteorites form, the distance between the Sun and the Moon, and how far the other planets are from the Sun.

His book on astrology is 'Arya Siddhanta'. In it he describes the signs with numbers, the planets, the constellations, the size of each epoch, the months, and so on.

Rahul Publications

1. ఆర్యభట్టః

ఆర్యభట్టుడు క్రీ.శ. 476 – 550 కాలమునాటివాడు. ఇతడు భారతీయ గణిత వాఙ్మయములో ప్రసిద్ధుడు. ఈయన తన నివాసస్థలము కుసుమ పురముగా చెప్పినాడు. ఇది నేటి పాట్నా నగరము. ఇదియే పాటలీపుత్రముగా చెప్పబడినది.

ఆర్యభట్టుడు రచించిన 'ఆర్యభట్టీయ' గ్రంథము జ్యోతిశ్శాస్త్ర, గణిత గ్రంథములలో ప్రాచీనమయినది. కొందరు పండితులు ఆర్యభట్టుడు ఆశ్మదేశమునకు చెందినవాడని చెప్పుచున్నారు.

ఈయనయే మొట్టమొదటగా భూపరిమాణమును లెక్కించినాడు. సూర్యుని కాంతి వలన చంద్రుడు మరియు ఇతర గ్రహములు ప్రకాశించుచున్నవి అనియు సూర్య, చంద్రగ్రహణములకు కారణములను విశదపరిచినాడు. 365 రోజులు ఒక సం॥ ముగా నిర్ణయించినాడు.

ఆర్యభట్టుడు నలందా విశ్వవిద్యాలయమునందు విద్యాభ్యాసము జరిపెను. ఈయన రచించిన 'ఆర్యభట్టీయ గ్రంథమునందు గణిత శాస్త్రమునకు సంబంధించిన అర్థమెటిక్, ఆల్జీబ్రా, ప్లేన్ ట్రిగ్నోమిత్రి మరియు స్ఫెరికల్ గోమెట్రి అను అంశములను వివరించినాడు.

ఉల్కలు ఏర్పడు విధానం, సూర్య చంద్రుల మధ్యగల దూరము, ఇతర గ్రహములు సూర్యునికి ఎంత దూరమునందు లెక్కించి వివరించినాడు.

ఈయన రచించిన జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథము 'ఆర్య సిద్ధాంతము'. దీనియందు సంఖ్యలతో సంకేతములను గ్రహములు, రాశులు, ఒక్కొక్క యుగ పరిమాణము మాసములు ఏవిధంగా వుండునో మొదలగునవి అంశాలను చక్కగా వర్ణించినాడు.

ఆర్యభటీయము గ్రంథములో 4 పాదాలున్నాయి. అవి 1) గీతికాపాదం 2) గణితపాదం 3) కాలక్రియాపాదం 4) గోలపాదం అనే నాలుగు పేర్లతో ఉన్నవి.

ప్రథమ గీతికాపాదం నందు అంకెలను వాటిని తెలుపుతూ సంకేతాలు చెప్పాడు. వర్ణమాలలోని ఒక్కొక్క అక్షరం ఒక్కొక్క అంకెకు సంకేతమని ఆర్యభటు చాలా విస్తృతమైన శాస్త్రాన్ని చాలా క్లుప్తంగా చెప్పగలిగాడు.

ద్వితీయ గణిత పాదంలో, ఎన్నో కొత్త విషయాలను తెలియజేస్తూ బీజగణితమునకు సంబంధించిన విషయం చక్కగా వివరించాడు. తృతీయ కాలక్రియ పాదంలో – సంవత్సరాలు – నెలలు మొ॥నవి వాటి యొక్క కాలపరిమాణాలను చెప్పబడినది.

నాల్గవ చివరిదైన గోలపాదం నందు. భూచ్ఛాయ, ఉల్కలు, సూర్యచంద్రుల గమనాలు వాటిదూరాల గురించి ఎన్నో విషయాలు వివరించాడు.

Rahul Publications

2. BHASKARACHARYA (भस्कराचार्यः)

Bhaskaracharya was a native of the period 1114 - 1185. He is from Sahyadri region. His father Maheshwar was a great mathematician and astrologer. He taught mathematics and astrology to his son.

Bhaskara was a renowned mathematician not only in India but also abroad. His 'Siddhanta Shiromani' is divided into four parts.

1. Lilaavati, 2. Bijaganita, 3. Grahaganitha, 4. Goladhyaya Sphere. These four sections describe all the mathematical aspects of this book, as well as the astronomical aspects of the planets. Another important book written by him is 'Karana Kuntala',

At the age of 36 he wrote a book called 'Siddhanta Shiromani' and at the age of 69 he wrote a book called 'Karanakuntala'. Siddhanta wrote 213 hymns in Shiromani. It is said in the inscriptions that his grandson was an astrologer in the court of King Singhana.

1. **Lilaavati:** the first section lilavathi it is the name of his daughter. Consists 277 verses. It covers caluations, progressions, measurement and other, topics.
2. **Bijaganita:** Mathematical elements such as arithmetic and algebra are described in algebra, the second part of the theoretical head.
3. **Grahaganitha and Goladhyaya:** The auspicious and inauspicious times required for astronomy scholars are discussed in the Global Chapter and On 20 November 1981 the Indian space Research Organisation Launched the Bhaskara satellite honouring the mathematician and astronomer.

Rahul Publications

2. భాస్కరాచార్యః

క్రీ.శ. 1114 – 1185 సం॥ ల కాలమునాటి వాడు భాస్కరాచార్యుడు. ఇతడు సహ్యాద్రి ప్రాంతమునకు చెందినవాడు. ఇతని తండ్రి మహేశ్వరుడు గొప్ప గణిత వేత్త మరియు జ్యోతిష్కుడు. కుమారునికి ఈయన గణిత, జ్యోతిశ్శాస్త్రంలను బోధించెను.

భాస్కరుడు భారత దేశములోనే గాక పరదేశములందు కూడా ప్రసిద్ధ గణిత వేత్తగా ప్రఖ్యాతి పొందినాడు. ఈయన రచించిన 'సిద్ధాంత శిరోమణి' నాలుగు భాగములుగా విభజించబడినది.

1. లీలావతి, 2. బీజగణితం, 3. గ్రహగణితం 4. గోళాధ్యాయ. ఈ నాలుగు భాగములు ఈ గ్రంథము గణిత శాస్త్ర అంశములన్నింటిని, గ్రహములను ఖగోళ సంబంధిత విషయములను వివరించుచున్నది. ఈయన రచించిన మరొక ముఖ్య గ్రంథము 'కరణ కుతూహలం కుతూహలం'.

ఈయన తన 36వ ఏట సిద్ధాంత శిరోమణి' అనేడి గ్రంథమును, తన 69వ ఏట 'కరణకుతుహలం' గ్రంథమును రచించిరి. సిద్ధాంత శిరోమణి యందు 213 శ్లోకములు రచించినాడు. ఈయన మనుమడు సింఘణ రాజు ఆస్థానమునందు జ్యోతిష్కునిగా వుండెనని శాసనములు యందు చెప్పబడినది.

మొదటి భాగమైన లీలావతీ భాగానికి 'పాటీ గణితం' అని కూడా పేరు. ఇతని కుమార్తె 'లీలావతి' పేరుతోనే ఈ అధ్యాయానికి నామకరణం చేశారు. ఇందులో వర్గ (square), వర్గమూల (Cube), ఘనమూల (Cube root), మొదలైన 8 ప్రమాణాలు ప్రతిపాదించెను. మరియు త్రైరాశిక, సంచరాశిక, సప్తరాశిక, నవరాశిక (the rule of three, five, seven, and nine) భాండ ప్రతి భాండములు (Barter of commodities), మిశ్రమ వ్యవహారం (Plane figure) ఖాతలు (Exeavations) మొ॥న విషయాలను ఉదాహరణముతో చెప్పబడినది.

ఇంకా ఇందులో క్షయ (Nagative) , స్వ (Positive) , స్వరూపాలు భాగహారాలు కూడ చెప్పబడినవి.

Ex : $a \times b = ab, (-a) \times (-b) = ab$

$(-a) \times b = -ab$ మొ॥నవి.

సిద్ధాంత శిరోమణిలోని రెండవ భాగమైన బీజ గణితమునందు అర్థమెటిక్, ఆల్జీబ్రావంటి గణితశాస్త్ర అంశములు వివరించబడినవి. జ్యోతిష్యశాస్త్ర పండితులకు అవసరమయిన శుభ, అశుభ కాలములను, గోళాధ్యాయమునందు చర్చించబడినవి.

20 నవంబర్ 1981నభారత అంతరిక్ష పరిశోధనా సంస్థ గణిత శాస్త్రజ్ఞుడు మరియు ఖగోళ శాస్త్రవేత్తను గౌరవిస్తూ భాస్కరాల్ ఉపగ్రహాన్ని ప్రయోగించింది.

पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात् पूर्णमुदच्यते ।
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ।।

ఈ శ్లోకము నందు బీజగణితములో 'సున్న' యొక్క ఉపయోగం నిరూపించబడినది.

Rahul Publications

3. KANADA (कणादः)

Kanada was the son of tribe Uluka (उलूक) and from Kashyapa Dynasty and the creator of 'Vaisheshika’. Six orthodox schools of Hinduism from ancient India gave a lot of importance to this book. It is known for its insights in naturalism. According to 'Vaiseshika' knowledge and liberation were achievable by complete understanding of the world experience.

He lived near Allahabad. Some scholars are of the opinion that he was a warrior of the time of Gautama. One argument is that he lived his life picking up grains and hence he was named 'Kanada'. Does not appear in feature science. He said that knowledge and freedom are due to human experience of the whole world.

His vaiseshika book was devided into Ten parts.The particle theory is that matter is a collection of atoms. This book espouses a form of atomism. An atom is that which is indestructible, invisible and has a special kind of dimension. Whateven human beings perceive is composite and even the smallest perceptible thing namely a flake of dust which is not invisible.

Kanada is a collection of 370 verses in this book. He described the nature of Dharma as Dharma, the transcendence of the Vedas.

He taught in Vaishnavism that human beings can attain Nirvana by realizing the path of righteousness.

Rahul Publications

3. కణాదుడు

కాశ్యపగోత్రుడు, ఉటాక పండితుని పుత్రుడు అయిన కణాదుడు ‘వైశేషిక’ నిర్మాత.ఇతనికి కాశ్యప ఔలుక్యుడు అనే మరో రెండు పేర్లు కలవు. పురాతన భారతదేశం నుండి హిందూ మతం యొక్క ఆరుసనాతన పాఠశాలల్లో ఈయన రాసిన గ్రంథం ముఖ్యమైనదని వ్రాసింది. ఇది సహజత్వంలో అంతర్దృష్టులకు ప్రసిద్ధిచెందింది. ‘వైశేషిక’ ప్రకారం ప్రపంచాను భవాన్ని పూర్తిగా అర్థంచేసుకోవడం ద్వారా జ్ఞానం మరియు ముక్తిని సాధించ వచ్చు.

ఇతడు అలహాబాద్ సమీప మందున్న ప్రభోసా అనే గ్రామంలో నివసించెడి వాడని పండితుల అభిప్రాయం. ఇప్పుడు అది ‘ప్రభాసా’ అనే పేరుతో పిలవబడుతుంది.

ఈయన గౌతముని కాలము నాటి వాడని కొందరు పండితుల అభిప్రాయము. ధాన్యకణములను ఏరుకుని తన బ్రతుకున గడిపినాడని అందువలన ఆయనకు ‘కణాద’ అని పేరువచ్చినదని ఒక వాదము.

వైశేషిక శాస్త్రమునందు దిట్ట. జ్ఞానము, స్వేచ్ఛఅనునవి మానవునికి పూర్తిలోకాను భవమువలన కలుగునని చెప్పినాడు ఈశ్వరానుగ్రహము చేతనే వైశేషిక దర్శనం రచించాడని దీనికి భాష్యం వ్రాసిన ప్రశస్తపాదుడు తెలియజెసారు.

పదార్థ సిద్ధాంతము అనగా పరమాణువుల సమాహారమే పదార్థమని మానవుడు అన్వేషించే మిశ్రమ విధానం పరమాణు రూపమయినది అని కణాదుడు భావించి నాడు. అతని వైశేషిక గ్రంథం పది భాగాలుగా విభజించ బడింది. ఈ పుస్తకం అణువాదం యొక్క ఒక రూపాన్ని సూచిస్తుంది. పరమాణువు అంటే నాశనం చేయలేనిది, కనిపించనిది మరియు ప్రత్యేకపరిమాణాన్ని కలిగి ఉంటుంది. మానవులు గ్రహిస్తున్నదికూడా సమ్మిళిత మైనది మరియు అతిచిన్న గ్రహించదగి నది కూడాకని పించని దుమ్మురేకు.

కణాదుడు 'వైశేషికశాస్త్ర' అనే గ్రంథములో 370 శ్లోకముల సమాహారము. ధర్మము యొక్క స్వరూపమును వేదముల పరమార్థం ధర్మమని వివరించినాడు. ధర్మమార్గమును గ్రహించి మానవులు మోక్షమును పొందగలరని వైశేషిక శాస్త్రమునందు బోధించినాడు.

Rahul Publications

4. SANKARACHARYA (शंकराचार्य)

Our Indian culture is rich and dates back atleast to 3000 years. The first literary records are Vedas. Vedas discussed the questions relating to philosophy, soul, God, creation, karma-siddhanta. Salvation and realisation of the sell. Hence the Upanishads are known as Vedanta,

Sankaracharya flourished in 7 or 8 century A.D., According to modem scholan He lived for a short span of life. 32 years only. His parents are Sivaguru and Aryamamba Kaladi in kerala was his birth place.

Sankaracharya has commented on Prasthanatraya, he composed many stotras which are in praise of the deities. Bhaja-Govinda, Syamaladandaka, Aparadhasataka are popular. He advocates non duality, importance of true knowledge-tatwagnana.

His आनन्द लहरि, सौन्दर्य लहरिश Dakshinamurtystotra and Siva BhujangaStotra are famous works,

His devotion, Lucid language, logical approach had made him an idealist, a poet, An organiser and a great Advaita exponent.

He has established five mutts in India which even now propagate his ideals and translate his tenets into action. He in a great Advaita philosopher. He wrote many commentaries Brahma sutra, Upanishads and Bhagavat Gita.

Rahul Publications

4. శంకరాచార్య:

మన భారతీయ సంస్కృతి గొప్పది మరియు కనీసం 3000 సంవత్సరాలనాటిది. మొదటి సాహిత్య రికార్డులు వేదాలు. వేదాలతత్వశాస్త్రం, ఆత్మ, భగవంతుడు, సృష్టి, కర్మ-సిద్ధాంతమోక్షం మరియు అమ్మాణి సాక్షాత్కారానికి సంబంధించిన ప్రశ్నలను చర్చించాయి. అందుకే ఉపనిషత్తులను వేదాలు అంటారు.

శ్రీ శంకరాచార్య 7 లేదా 8 శతాబ్ది ప్రాంతము అని తెలుస్తుంది. పూర్వజన్మ సంస్కార ఫలితంగా బాల్యంలోనే వైరాగ్యాన్ని పొంది సన్యసించిన మహానుభావుడు.

అతని తల్లిదండ్రులు శివ గురువు మరియు కేరళలోని ఆర్యమాంబకలాడి అతనిది జన్మస్థలం. శంకరాచార్య ప్రస్థాన-త్రయగురించి వ్యాఖ్యానించాడు, అతను దేవతలను స్తుతించే అనేకస్తోత్రాలను రచించాడు. భజగోవింద, శ్యామలదండక, అపరాధశతక ప్రసిద్ధమైవి. అతనుద్వంద్వత్వంలేని, నిజమైనజ్ఞానం-తత్వజ్ఞానం యొక్క ప్రాముఖ్యతను సమర్థించాడు.

వైదిక ధర్మ పునరుద్ధరించడానికి తన జీవితాన్ని అర్పించిన ఈ మహానుభావుడు ఆర్యావర్తనంలో అన్ని చోట్ల తిరుగుతూ 'అద్వైత వేదాంతాన్ని' ప్రచారం చేశాడు.

అతని ఆనందలహరి, సౌందర్యలహరి దక్షిణమూర్తి స్తోత్రం మరియు శివభుజంగస్తోత్రం ప్రసిద్ధరచనలు, అతనిభక్తి, స్పష్టమైనభాష, తార్కికవిధానం అతన్నిఆదర్శవాదిగా, కవిగా, నిర్వాహకుడిగా మరియు గొప్పఅద్వైతఘూతాంకిగా చేసింది.

1.	**ఆనందలహరి**	**-**	గౌరీదేవి స్తుతి ప్రధానంగా 20 శ్లోకాలతో కూడిన స్తుతికావ్యము.
2	**దక్షిణామూర్తి స్తోత్రం**	**-**	వేదాంతానికి చెందిన తంత్రోపాసన ఇందులోని విషయం.
3.	**శివభుజంగ స్తోత్రం**	**-**	శివస్తుతి విషయకమైనది.
4.	**సౌందర్యలహరి**	**-**	త్రిపుర సుందరీదేవి స్తుతి విషయం. ఉత్తమ కావ్యలక్షణాలతో కూడినది ప్రత్యేకమైనదీ స్తోత్రం.

అతను భారత దేశంలో ఐదుమతాలనుస్థాపించాడు, అవి ఇప్పుడు కూడా అతని ఆదర్శాలను ప్రచారం చేస్తాయి మరియు అతని సిద్ధాంతాలను ఆచరణలోకి అనువదిస్తాయి. అతను గొప్ప అద్వైతతత్వవేత్త. అతను బ్రహ్మసూత్రం, ఉపనిషత్తులు మరియు భగవద్గీతవంటి అనేక వ్యాఖ్యానాలను రచించాడు.

శంకరాచార్యుల వారి స్తోత్రాలు, స్తోత్రసాహిత్యానికే బంగారు కలశాలు అని అనడంలో ఎటువంటి అనుమానం లేదు.

Rahul Publications

5. BHASA भासः

Drama is the end of literature is the Scholar's opinion The Vast Sanskrit Dramatic literature was the earliest in the history of world dramatic literature. There are many valuable gems of dramas in the Sanskrit Dramatic literature.

Bhasa was the author of Pratima nataka. He was the earliest of the Sanskrit Dramatists. Everyone remembers him with devotion and respect According to historians Bhasa was a Predecessor to Kalidasa, Panini the author of Ashtadhyayi and Bharata the composer of Natyasastra.

Bhasa wrote 13 plays, can be divided into groups based on the plot of the play. These13 plays were published under the title of भासनाटक चक्रम् ।

1. Two plays based on Ramayana. They are

   i) प्रतिमा नाटकं, ii) अभिषेक नाटकं

2. 6 plays based onMahabharata.

   i) MadhyamaVyayogam,

   ii) Pancharatnam

   iii) Dhuta ghatatkacham,

   iv) Karna bharam,

   v) Urubhangam,

   vi) Dhutavaakyam

3. One play based on Bhagavatham

   That is Bala Charitam

4. Plays based on Pracheena Nataka. Katha.

   Those are

   1. प्रतिजायौगन्धरायण

   2. स्वप्नवासवदत्त

   3. अविमारकम्

   4. चारूदत्तम्

Rahul Publications

5. భాసః

'నాటకం' సాహిత్యానికి ముగింపు అని పండితుల అభిప్రాయం ప్రపంచనాటక సాహిత్య చరిత్రలో అత్యంత ప్రాచీనమైన సంస్కృత నాటక సాహిత్యం. సంస్కృత నాటక సాహిత్యంలో చాలా విలువైన నాటకరత్నాలు ఉన్నాయి.

భాస ప్రతిమనాటక రచయిత. అతను సంస్కృత నాటక కర్తలలో తొలివాడు. అందరూ అతనిని భక్తి మరియు గౌరవంతో స్మరించుకుంటారు చరిత్రకారుల ప్రకారంభాసుడు కాళిదాసుకి పూర్వీకుడు, పాణిని అష్టాధ్యాయి రచయిత మరియు భరతుడు నాట్య శాస్త్రస్వరకర్త.

వీరందరి కన్న ప్రాచీనుడు అని బేధాభిప్రాయాలు ఉన్న క్రీ.పూ 100 శతాబ్దికి చెందిన వారిగా చెప్తారు.

కేరళ నివాసి మహా మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులు శ్రీ.టి.గణపతి శాస్త్రిగారు 1906లో 'భాసనాటక చక్రం' వ్రాసారు. దీని ఆధారంగా భాసుని రచనలు కేవలం 13 నాటకాలు అని తెలియుచున్నది.

భాస 13 నాటకాలను రచించాడు, నాటకంయొక్క కథాంశం ఆధారంగా సమూహాలుగా విభజించవచ్చు. ఇవి 13 నాటకాలు భాస నాటకచక్రంపేరుతో ప్రచురించ బడ్డాయి.

1. రామాయణం ఆధారంగా రెండు నాటకాలు. అవి :
   - i) ప్రతిమానాటకం (7 అంకములు)
   - ii) అభిషేకనాటకం (6 అంకములు
2. మహాభారతంఆధారంగా 6నాటకాలు.
   - i) మధ్యమవ్యాయోగం, (5 అంకములు)
   - ii) పంచరాత్రమ్ (3 అంకములు)
   - iii) దూతఘటోత్కచమ్ (5 అంకములు)
   - iv) కర్ణభారం, (5 అంకములు)
   - v) వూరుభంగం (5 అంకములు)
   - vi) దూతవాక్యం (5 అంకములు)
3. శ్రీ మద్భాగవతము ఆధారంగా ఒక నాటకం
   - i) బాలచరితం (5 అంకములు)
4. ప్రాచీన కథల ఆధారంగా రాసినవి.
   1) ప్రతిజ్ఞానగంధరాయణ
   2) స్వప్నవాసవదత్తం (6 అంకములు)
   3) అవిమారకం (6 అంకములు)
   4) చారుదత్తం (4 అంకములు)

ఈ విధంగా భాస మహాకవి నాటకాలు వైవిధ్య భరితమైనవి. రంగస్థలంపై ప్రదర్శించడానికి వీలుగా ఉంటాయి. సహృదయుల హృదయము రంజింప జేసేవిగా ఉంటాయి. పాత్ర చిత్రణ, వారి మధ్య సంభాషణ తక్కువ పదాలతో ఎక్కువ అర్థాన్ని ఇచ్చే విధంగా ఉంటాయి.

Rahul Publications

6. HARSHAVARDHANA (हर्षवर्धनः)

Harshavardhana, the protagonist of the epic poem 'Harshacharitamu' written by Banamahakavi, narrated some of the life stories of the Chinese travelerHuao Song Harshu. According to some inscriptions the antiquity is known as 606 AD 647 AD. The inscription states that he ruled northern India during this period. He was a warrior and scholar who could use his pen equally in literature and the sword in war. He was the son of prabhakarvardhana. Who defeated the alchan Huna invaders, and the yormages brother of Rajyavardhna.

Harshavardhana's works include three plays, Ratnavali, Priyadarshika and Naganandamu. 'Ratnavali', a play written by a swimmer, is a love story of Udayanudu and Sagarika. This is a 5 digit play. The leader in this. 'Udayan is married, but falls in love with Priyadarshika. This is a work written by the poet Kalidasa, which is close to the friend of Malavikagni.

Harshavardhana's credit for introducing the play in the play for the first time goes to Priyadarshika. Bhavabhuti followed this process.

In the play Naganandam, Harshu describes Jeemutavahana, the love affair and sacrifice of the Malayalams, and so on.

Harshu's style of writing continues to excel in a simple style, and Harshu is a master of the fine arts in music and literature. He was a pioneer for his later poets Bhavabhuti, Rajasekhara and others.

Rahul Publications

6. హర్షవర్ధనుడు

సంస్కృత వాఙ్మయంలో దృశ్యకావ్యములు "హర్షవర్ధనుడు" 3 రూపకములు రచించి ఉత్తమ స్థానములో ఉన్నాడు. ఇతడు 1) రత్నావళి 2) ప్రియదర్శిక 3) నాగానందం అనే 3 నాటకములు రచించాడు.

ఇతడు స్థాణ్వేశ్వరాన్ని పరిపాలించిన ప్రభాకర వర్ధన, యశోమతి దంపతుల పుత్రుడు. యశోమతి, ప్రభాకవర్ధనునికి 1) రాజ వర్ధన 2) హర్షవర్ధన అనే ఇద్దరు కుమారులు రాజశ్రీ అనే కుమార్తె కలదు. ప్రభాకర వర్ధనుడు హూణులతో యుద్ధం సందర్భంలో రాజవర్ధనుని పంపెను. అన్నను అనుసరిస్తూ 'హర్షవర్ధుడు' కూడా వెళ్ళెను. కాని మధ్యలోనే తండ్రికి అనారోగ్యం కారణంగా హర్షవర్ధను తిరిగి వచ్చెను. తండ్రి మరణించిన కారణంగా హర్షవర్ధనుడు రాజ్యాన్ని పరిపాలిస్తుండెను. రాజవర్ధనుడు కొన్ని రోజులకు తిరిగి వచ్చిన కారణంగా తిరిగి రాజ్యాన్ని అన్నకు అప్పగించెను. కాని దురదృష్టవశాత్తు వంగదేశాధిపతి 'శశాంకుడి" చేతిలో రాజవర్ధనుడ

మరణించెను. తిరిగి స్థాణీశ్వరానికి హర్ష వర్ధనుడు రాజైనాడు. ఇతని రాజ్యకాలం – క్రీ.శ 606 – 647 అని పండితుల అభిప్రాయం.

హర్షవర్ధనుని రచనలు మూడు నాటకములు, రత్నావళి, ప్రియదర్శిక మరియు నాగానందము. ఈతడు రచించిన 'రత్నావళి' నాటిక ఉదయనుడు, సాగరికల ప్రేమ కథ. ఇది 5 అంకముల నాటకం. ఇందలి నాయకుడు. 'ఉదయనుడు వివాహితుడు, కానీ ప్రియదర్శిక ప్రేమలో పడతాడు. ఇది కాళిదాసు కవి రచించిన మాళవికాగ్ని మిత్రమునకు దగ్గరగానున్న రచన.

మొదటి సారిగా నాటకము నందు నాటకమును పరిచయము చేసిన ఘనత హర్షవర్ధనుడు ప్రియదర్శిక నాటిక ద్వారా పొందినాడు. ఈ ప్రక్రియను భవభూతి అనుసరించెను.

నాగానందం నాటకమునందు హర్షుడు జీమూతవాహనుడు, మలయవతిల ప్రేమవ్యహారము, త్యాగము మొదలగు అంశములు వర్ణించినాడు.

హర్షుని రచనా విధానము సులభ శైలిలో వైదర్భిరీతిలో అద్భుతముగా కొనసాగును, హర్షుడు సంగీత, సాహిత్యములయందు లలిత కళల యందు అరితేరిన విద్వాంసుడు. ఈయన తన తరువాతి కవులయిన భవభూతి, రాజశేఖరుడు మొదలగు వారికి మార్గదర్శకుడుగా నిలిచినాడు.

Rahul Publications

Q.No. 4 and 8 अलङ्काराः

There are six alankaras (अलङ्काराः) described here with लक्ष्यलक्षणसमन्वयः (with an illustration and definition)

1. उपमेयोपमा अलङ्कारः

पर्यायेण द्वयोसतच्चेदुपमेयोपमा मता ।
धर्मोऽर्थ इव पूर्णश्रीः अर्थो धर्म इव त्वयि ।

पर्यायेण	=	alternatively	=	ప్రత్యామ్నాయంగా
द्वयोः	=	of the two	=	రెండింటిలో
तत्	=	that	=	ఆ
चेत्	=	if	=	ఉంటే
उपमेयोपमा	=	Upameyopamaa - reciprocal comparison	=	పరస్పరపోలికఉంటె ఉపమేయోపమా
मता	=	is termed	=	అనిపిలుస్తారు
त्वयि	=	in you	=	మీలో
धर्मः	=	virtue	=	ధర్మం
अर्थः इव	=	like your riches	=	మీసంపదవంటిది
पूर्णश्री	=	full	=	పూర్తిగా
अर्थः	=	riches	=	ఐశ్వర్యం
धर्मः इव	=	like your virtue	=	మీధర్మంవంటిది.

Definition = पर्यायेण द्वयोसतच्चेदुपमेयोपमा मता

यत्र द्वयोः उपमानोपमेययोः पर्यायेण वाक्यभेदेन तदुपमानोपमेयत्वं विवक्ष्यते तत्र उपमेयोपमालङ्कारः । प्रथमे उपमानत्वेन वर्णित द्वितीये उपमेयत्वम् , एवं प्रथमें उक्तस्य उपमेयस्य दवितीये उपमानत्वेन वर्णितं भवति चेत् उपमेयोपमालङ्कारः । तयोः सहशः अन्यः न सम्भवतीति अवगन्तव्यम् ।

Rahul Publications

When the position of उपमानः and उपमेयः are alternately used then it is called उपमेयोपमा अलङ्कारः The upameya changes into upamana and upamana changes into upameya, where there is reciprocal in between two of these, there upameyopamaalamkara will be there.

ఉపమానః మరియు ఉపమేయః స్థానాలను ప్రత్యామ్నాయంగా ఉపయోగించినప్పుడు దానిని ఉపమేయోపమా అలంకారః అంటారు. ఉపమేయం ఉపమానంగానూ, ఉపమానం ఉపమేయంగానూ మారుతుంది, ఈ రెండింటి మధ్య పరస్పరం ఉన్నచోట ఉపమేయోపమ అలంకారం ఉంటుంది.

Illustration = धर्मोऽर्थ इद पूर्णश्रीः अर्थो इव त्वयि

त्वयि धर्मः अर्थ इव पूर्णश्रीः अर्थश्च धर्म इव पूर्णश्रीः इति । अत्र प्रथमे धर्मः उपमेयम् अर्थशच उपमानम् ।अर्थशच उपमानम् द्वितीये अर्थः उपमेयम् धर्मः उपमानम् । एव तयोरेव उपमानोपमेयत्वं वर्णितम् अतः अत्र उपमेयोपमालङ्कारः ।

Oh King! Your virtue is as full as your riches and your riches as full as your virtue.

Here, King's virtue is compared with his riches and alternately his riches with his virtue, meaning that there is nothing else equal to King's virtue and riches.

ఓ రాజా! మీపుణ్యం మీ ధన వంతులు మరియు మీ సంపదలు మీపుణ్యం అంతపూర్ణం ఇక్కడ, రాజు యొక్క ధర్మాన్ని అతని సంపదతో మరియు ప్రత్యామ్నాయంగా అతని సంపదను అతనినీతితో పోల్చారు, అంటే రాజు యొక్కనీతి మరియు సంపదకు సమానం మరొకటి లేదు.

अन्यदुदाहरणम् - ''खमिव जलं जलमिव खं हंस इव चन्द्र इव हंसः।''

Rahul Publications

2. अर्थान्तरन्यासः

उक्तिरर्थान्तरन्यासः स्यातसामान्यविशेषयोः ।
हनूमानब्धिमतरत् दुष्करं कि महात्मनाम् ।।

उक्ति	=	Assertion	=	ప్రకటన
अर्थान्तरन्यासः स्यात्	=	will be	=	అర్థతరన్యాస అలంకారంగా ఉంటుంది
अर्थान्तरन्यास अलङ्कार सामान्यविशेषयोः	=	of universal proposition and a particular instance	=	విశేషమైన మరియు సామాన్య వాఖ్యలకు

हनूमान्	=	Lord Hanuman	=	హనుమంతుడు
अब्धिम् अतरत्	=	crossed the ocean	=	సముద్రముని దాటినాడు
दुष्करं कि	=	what is impossible	=	ఏది అసాధ్యం
महात्मनाम्	=	for great people?	=	గొప్ప వ్యక్తులకు

Definition = उक्तिरर्थान्तरन्यासः स्यात्सामान्यविशेषयोः

''सामान्यविशेषयोः उक्तिः अर्थान्तरन्यासः । तयोश्च एकं प्रस्तुतम् अन्यच्चाप्रस्तुतम् । विशेषे प्रस्तुते सामान्येन समर्थनम् सामान्ये प्रस्तुते विशेषेण समर्थनं यत्र भवति तत्रार्थान्तरन्यासालङ्कारः । उदाहरणम् ''हनूमानब्धिमतरत् दुष्करं कि महात्मनाम्''.

The assertion of a Universal (proposal) and a Particular (instance) is termed अर्थान्तरन्यास अलङ्कारः Or, in other words, when a universal proposition is introduced to support a particular instance or, a particular instance to support a universal proposition, it is called अर्थान्तरन्यास अलङ्कारः

ఒక ప్రత్యేక వాక్యం మరియు సాధారణ (సాధారణవాక్యం)

యొక్క దృవీకరణను అర్థాంతరన్యాస అలంకారం అంటారు.లేదా, ఇతరమాటలలో, ఒక సార్వత్రిక ప్రతిపాదనను ఒక నిర్దిష్టసందర్భాన్ని సమర్థించడానికి లేదా సార్వత్రిక ప్రతిపాదనను సమర్థించడానికి ఒక నిర్దిష్ట ఉదాహరణను ప్రవేశ పెట్టినప్పుడు, దానిని అర్థాంతరన్యాస అలంకారం అంటారు.

Rahul Publications

Illustration = हनूमानब्धिमतरत् दुष्करं कि महात्मनाम्

अत्र हनुमान् अब्धिं समुद्रम् अतरत् 'इति विशेषः' महात्मनां दुष्करं किम् ? इति सामान्येन समर्थितम् । अतः अर्थान्तरन्यासः ।

Lord Hanuman crossed the ocean. What is impossible for great people?

Here, a particular instance (Lord Hanuman crossed the ocean) is used to support a universal proposition (What is impossible for great people? That is to mean nothing is impossible for great people).

హనుమంతుడు సముద్రాన్ని దాటాడు. గొప్పవ్యక్తులకు ఏది అసాధ్యం?

ఇక్కడ, ఒకప్రత్యేక ఉదాహరణ (హనుమంతుడు సముద్రాన్ని దాటాడు) సార్వత్రిక ప్రతి పాదనకు మద్దతుగా ఉపయోగించబడింది (గొప్ప వ్యక్తులకు ఏది అసాధ్యం? అంటే గొప్పవ్యక్తులకు ఏదైనాసాధ్యమే అని అర్థం.)

अपरमुदाहरणम् -

गुणवद्धस्तुसंसर्गात् याति स्वल्पोपि गौरवम् ।
पुष्पमालानुषङ्गेण सूत्र शिरसि धार्यते ।।

अत्र स्वल्पोपि निकृष्टोपि गुणवतो संसर्गात् गौरव यातीति सामन्ये प्रस्तुते पुष्पमालायाः अनुषङ्गेण सम्पर्कण सूत्रे तन्तुः शिरसि धार्यते इति विशेषेण समर्थितम् अतः अत्रापि अर्थान्तरन्यासः ।

Even people of little prominence gain respect if they keep the company of good and prominent. This universal proposition is being supported by the fact that the thread used in garland though inferior gets worn on the head along with the garland.

తక్కువ ప్రాముఖ్యత ఉన్నవ్యక్తులు కూడా మంచి మరియు ప్రముఖులతో సహవాసంచేస్తే గౌరవం పొందుతారు. దండలో ఉపయోగించి నదారంనాసిరకం, అయినప్పటికీ మాలతోపాటు తలపైధరించడంఈ సార్వత్రిక ప్రతి పాదనకు మద్దత్తునిస్తోంది.

Rahul Publications

3. काव्यलिङ्गम्

समर्थनीयस्यार्थस्य काव्यलिङ्गं समर्थनम् ।
जितोऽसि मन्द कन्दर्प मच्चितोस्ति त्रिलोचनः ।।

समर्थनीयस्यार्थस्य	=	to stablish fact,	=	వవాస్తవమునుస్థిరపరచుటకు
काव्यलिङ्गं	=	Alankara by name काव्यलिङ्गम् (The potential reason),	=	కావ్య లింగము అలంకార పేరుతో (సంభావ్యకారణం)
समर्थनम्	=	justifying	=	సమర్థనసమర్థించడం
जितोऽसि=जितः असि	=	you have been conquered	=	నీవుజయించబడ్డావు
मच्चिते	=	in my mind	=	నామనస్సులో
मन्द	=	Oh Fool !	=	ఓమూర్ఖుడ
कन्दर्प	=	Oh cupid (Manmatha)	=	ఓమన్మథ
त्रिलोचनः	=	Lord Shiva	=	శివుడివలన

Definition = समर्थनीयस्यार्थस्य काव्यलिङ्गं समर्थनम्

समर्थनीयस्य समर्थनापेक्षस्य अर्थस्य समर्थनं यत्र भवति तत्र काव्यलिङ्गं नामालङ्कारः ।

The काव्यलिङ्गम् अलङ्कारः is a reason justifying a statement which requires to be established.

Illustration = जितोऽसि मन्द कन्दर्प मच्चित्तेऽस्ति त्रिलोचनः

हे मन्द मूढ, कन्दर्प । त्वं मया जितः असि, मम चित्ते त्रिलोचनः परमशिवः आस्ति । अत्र परमशिवस्य सान्निध्यकारणात् मन्मथः चितः इति मन्मयजयः समर्थितः । अतः काव्यलिङ्गमलङ्कारः ।

Oh Foolish Kandarpa (God of Love)! You have been conquered (by me). For, in my heart, there resides the three-eyed Lord Shiva. (Here, the presence of Lord Shiva in the heart of the speaker is a reason for the speaker's conquest of God of Love who has once been burnt by Lord Shiva's third eye).

ఓమూర్ఖకందర్ప మన్మధ ..! మీరునాచేతజయించ బడ్డారు. ఎందుకంటే,

నా హృదయంలో మూడు కన్నుల శివుడు ఉన్నాడు. (ఒకప్పుడు శివుని మూడవ కన్ను చేత మన్మధుడు కాల్చబడినాడు. ఇక్కడ, వ్యక్తి హృదయంలో శివుడు ఉండటంకారణం. ఈ కారణమే వ్యక్తి యొక్క విజయాన్ని సమర్ధిస్తుంది. ఎందుకనగా శివసాన్ని ధ్యం వున్న మనస్సున మన్మథుడు ప్రవేశించలేదు. అందుకే మన్మథుడు జపింపబడ్డాడని సమర్థించబడినది. కనుక ఇది కావ్యలింగ అలంకారం.

Rahul Publications

4. विनोक्तिः

विनोक्तिश्चेद्विना किञ्चित् प्रस्तुतं हीनमुच्यते ।
विद्या हृद्यापि साऽवद्या विना विनयसम्पदम् ।।

विनोक्तिश्चेद्विना किञ्चित् प्रस्तुतं हीनमुच्यते विद्या हृद्यापि साऽवद्या दिना विनयसम्पदम्

चेद्	=	Assuming when	=	ఎప్పుడైతే
विना किञ्चित्	=	there is an absence of something	=	ఏదో లేకపోవడం
प्रस्तुतं	=	the current object	=	ప్రస్తుత వస్తువు
उच्यते	=	is characterized	=	వర్ణించబడినది
हीनम्	=	asan inferior thing	=	హీనమైనది
विनोक्तिः	=	i.e., VinoktiAlamkaram,	=	అనగావినోక్తి అలంకారం

विद्या	=	getting education	=	విద్యను పొందడం
हृद्यापि	=	is like getting pleasure	=	ఆనందాన్ని పొందడంవంటిది
विना विनयसम्पदम्	=	but without purity of good nature	=	మంచిస్వభావంలేనిచో
सा अवद्या	=	that education is considered to be wrong	=	ఆ విద్యతప్పుగా పరిగణించ బడుతుంది

Definition = विनोक्तिश्चेद्विना किञ्चित् प्रस्तुत हीनमुच्यते

यत्र यत्किमपि प्रस्तुतं प्रकृतं विना हीनं भवतीति वर्ण्यते तत्र विनोक्तिर्नामालङ्कारः । अर्थात् अनेन विना तन्न शोभते, हीनम् एव भवति इति यस्य कस्यचन वस्तुनः वर्णनं क्रियते चेत् विनोक्तिः भवतीति अवगन्तव्यम् । उदाहरणम् - ''विद्या हृद्यापि साऽवद्या विना विनयसम्पदम्''

వినయ విధేయతలు లేని విద్య మనోహరంగా ఉన్నప్పటికి దానిని సద్విద్య అని అనరు. ఇక్కడ వినా = లేనిచో అని చెప్పబడింది. కావున ఇది వినోక్తి.

Assuming that there is an absence of something, the current object which has that absence is characterizedto be asan inferior thing. (It must be included with the object, otherwise it becomes inferior) this is Vinokti Alamkaram.

हृद्या अपि विद्यया विनयसम्पदं विना अवद्या भवति । विनयेन विना विद्यया न शोभते इत्यर्थः । अत्र विद्यया यद्यपि सर्वोन्नता तथापि प्रकृतेन विनयेन विना न शोभते इति वर्णितः । अतः अत्र विनोक्तिरलङ्कारः ।

Getting education is like getting pleasure but without purity of good nature that education is considered to be wrong.

ఒక వస్తువు యందు ఒక పదార్థం లేనట్టు ఊహిస్తే, ఆలేకపోవడం ఉన్న ప్రస్తుత వస్తువు తక్కువైన విషయంగా వర్ణించ బడుతుంది (ఆ పదార్థం వస్తువుతో కలిసి ఉండాలి, లేకుంటే అది తక్కువ అవుతుంది). ఇలా వర్ణించ బడినచో వినోక్తి అలంకారం అందురు.

अन्यदुदाहरणम् - **''अरूचिर्निशया विना शशी शशिना सापि विना महत्तमः''**

रात्र्याविना चन्द्रः न शोभते एवं चन्द्रमसं विना रात्रिरपि न प्रकाशते इति वर्णितः अतः अत्रापि विनोक्त्यलङ्कारः ।

The moon will not shine in the absence of dark-night; the night will not illuminate in the absence of Moon. This is another example of how the object associated with it deteriorates because it does not have one.

చీకటి అనగా రాత్రి లేనప్పుడు చంద్రుడు ప్రకాశించదు, చంద్రుడు లేనప్పుడు రాత్రి ప్రకాశించదు. ఒకటి లేనందువలన దానితో సంబంధం ఉన్నవస్తువు హీనమవుతుంది అని అనడానికి ఇది మరొక ఉదాహరణ.

5. निदर्शना

वाक्यार्थयोः सदृशयोः ऐक्यारोपो निदर्शना ।

यद्दातुः सौम्यता सेयं पूर्णेन्दोरकलङ्कता ।।

वाक्यार्थयोः	=	The meaning of two sentences	=	రెండు వాక్యాల అర్థాలు
सदृशयोः	=	which similar	=	సారూప్యమైనవి
ऐक्यारोपो	=	In non-existence of identity	=	గుర్తింపు లేకపోవుట
निदर्शना	=	NidarshanaAlamkaram	=	నిదర్శన అలంకారం
यद्दातुः	=	The donor	=	దాతయొక్క
सौम्यता	=	Who is relaxed	=	సౌమ్యత
सेयं	=	is itselfconsidered similar to	=	దానికదేసారూప్యతచెందినట్టు
पूर्णेन्दोः	=	the full moon	=	మచ్చలేనిది
अकलङ्कत्ता	=	which is spotless.	=	పౌర్ణమి చంద్రునితో

Definition = दाक्यार्थयोः सदृशयोः ऐक्यारोपो निदर्शना

सदृशयोः तुल्ययोः वाक्यार्थयोः ऐक्यारोपः अभेदारोपः निदर्शना इति निदर्शनालङ्कारस्य लक्षणम् । यत्र तुल्ययोरपि वाक्यार्थयोः अभेदारोपः क्रियते तत्र निदर्शनालङ्कारः । द्वयोः असम्भवतोः वस्तुनोः मध्ये उपमा परिकल्पनं क्रियते चेत् निदर्शनालङ्कारः ।

If a description takes place wherethe meaning of two sentences is similar which contains the non-existence of their identities, there it is said to be in Nidarshana Alamkaram.

రెండు వాక్యాల అర్థం సారూప్యంగా ఉన్నచోట వర్ణన జరిగితే, అందులో వారి గుర్తింపులు లేవు, అది నిదర్శన అలంకారంలో ఉన్నట్లు చెప్పబడింది. అసంభవములైన రెండు వస్తువుల మధ్య పోలికను కల్పించటాన్ని కూడా నిదర్శన అలంకారమని అందురు.

Illustration = यद्दातुः सौम्यता सेयं पूर्णेन्दोरकलङ्कृत्ता

दातुः वितरणशीलस्य कस्यचन महानुभावस्य सौम्यता अपारूष्यमिति यत् सा इयं पूर्णेन्दोः अकलङ्करहितम् । अत्र थथा पूर्णेन्दोः अकलङ्कृता असम्भाव्या तथा दातुः सौम्यता दुर्लभा इति वर्णितः । अतः अत्र निदर्शनालङ्कारः

The mildness of a donor that itself is similar to the full moon which is spotless. Itis impossible to have the existence of the moon,which does not have a black spot. Similarly, itis impossible to have an existence of a donor who is mild and relaxed. It is said to in Nidarshana Alamkaram because of the comparison of the two sentences which is impossible.

Rahul Publications

దాతయొక్క సౌమ్యత నిష్కళంకమైన పౌర్ణమిని పోలి ఉంటుంది. నల్లమచ్చలేని చంద్రుని ఉనికి అసాధ్యం. అదేవిధంగా, దాతలోని సౌమ్యత ఉనికిని కలిగి ఉండటం అసాధ్యం, అసాధ్యమైనటు వంటి రెండు వాక్యాల పోలిక జరిగింది కనుక ఇది నిదర్శన అలంకారంగా చెప్ప బడును.

अन्यदुदारहणम्

क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।
तितिर्षुर्दुस्तरं मोहात् उडुपेनास्मि सागरम् ।।

अत्र उडुपेन समुदतरणं यथा असम्भवं तथा अल्पेन मया सूर्यवंशवर्णनमपि असम्भवं भवेत् इति वर्णितः अतः अत्रापि निदर्शनालङ्कारः ।

Here, as the crossing of an ocean with a small boat is impossible, similarly, it is impossible for a dull person like me to describe the bright, valorous suryavamsha kings.

ఇక్కడ 'తెప్ప' తో సాగరాన్ని దాటడం అసాధ్య మైనట్లే, సూర్యవంశ రాజుల పరాక్రమాల గురించి వర్ణించడం నాలాంటి వాడికి అసాధ్యం అని పోల్చినందున ఇది నిదర్శనాలంకారం.

6. विशेषोक्तिः

विशेषोक्तिरनुत्पत्तिः कार्यस्य सति कारणे ।
नमन्तमपि धीमन्तं न लङ्घयति कश्चन ।।

कार्यस्य अनुत्पत्तिः	=	The non-production of an reaction	=	ప్రతిచర్యఉత్పన్నంకానిది
सति कारणे	=	even if the cause exists	=	కారణంఉనికిలోఉన్నప్పటికి
विशेषोक्तिः	=	then it is called Vishesh-okthi Alamkaram	=	అప్పుడు దానిని విశేశోక్తి అలంకారం అంటారు
नमन्त	=	A person who is ben-ding becaue of obedience	=	విధేయత కారణంగా వంగి
अपिधीमन्तं	=	and who is courageous	=	ధైర్యం మరియు విధేయత ఉన్న వ్యక్తి కారణంగా
कश्चन	=	anyone	=	ఎవరైనా
न लङ्घयति	=	will not cross	=	దాటరు

Definition = विशेषोक्तिरनुत्पत्तिः कार्यस्य सति कारणे

Rahul Publications

कारणे विद्यमाने सत्यपि कार्यस्य अनुत्पत्तिः वर्ण्यते चेत् विशेषोक्तिर्नाम अलङ्कारः भवति । मिलितेष्वपि कारणेषु कार्यस्याकथनं यत्र भवति तत्र विशेषोक्तिः इत्यवगन्तव्यम् ।

The non-production of a reaction even if the cause existsthen it is called NidarshanaAlamkaram. Wherever there is a causewithout any reaction, there this alamkaram takes place.

కారణం ఉనికి లో ఉన్నప్పటికీ ప్రతి చర్య ఉత్పత్తి చేయక పోవడాన్ని విశేషోక్తి అలంకారం అంటారు. ఎక్కడైతే ఎలాంటి ప్రతిచర్య లేకుండా కారణం ఉంటుందో అక్కడ ఈ అలంకారం ఉండును.

Illustration = नमन्तमपि धीमन्तं न लङ्घयति कश्चन

प्रणमन्तमपि धीमन्तं बुद्धिमन्तं न कोपि लंघयति - न अतिक्रामति - न अभिभवति । अत्र बुद्धिमान् जनः यद्ययपि नमति विनययुक्तों भवति तथापि तं जेतुं न कोऽपि प्रभवति इति नमतायुक्ता भवतीति कारणे सत्यपि सः न लंघनीयः इति वर्णनात् विशेषोक्तिर्नाम अलङ्कारः ।

If there is a person who is bending (because of obedience) and is courageous and has strength no onewill not cross or pass him by. Here, though the cause (bending) exists, the reaction of someone crossing him is not being produced. Thus, it is in विशेषोक्तिः

విధేయత కారణంగావంగి, ధైర్యంగా మరియు బలంగా ఉన్న వ్యక్తి ఎవరైనా ఉన్నట్లయితే, ఎవరూ అతన్ని దాట లేరు, కారణం (వంగడం) ఉన్నప్పటికీ, అతనిని దాటిన ప్రతిచర్య ఉత్పత్తి జరగలేదు. అది విశేషోక్తి అలంకారంలో ఉంది.

अन्यदुदाहरणम् - कर्पूर इव दग्धोपि शक्तिमान् यो जने जने

अत्र कर्पूर इव दग्धः अपि तस्य शक्तिर्न नष्टा अभवत् । अत्रापि कारणे सत्यपि कार्यस्याभावः जातः । अतः विशेषोक्तिरलंकारः ।

Though he is being burnt like a camphor (the cause), yet his strength is not lost (the effect is not produced).

ఒక బలంగా ఉన్న వ్యక్తి కర్పూరము లాగా తగలబడినా అతని శక్తి నశించదు.

Rahul Publications

Q.No. 5 (Reference to the Contexts) संदर्भानि ''नचिकेतोपाख्यानम्''

- श्री भाष्यं विजयसारथिः

1. **तस्मात्प्रति त्रीनू वरान वृणीष्व ।**

తస్మాత్పతి త్రీన్వరాన్వృణీష్వ |

Thasmaatpra tithreen varaan vruneeshva |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిషద్యందలి' భాగము.

సందర్భం : నచికేతుడు యమధర్మరాజు నివాసమునకు వెళ్ళగా యముడు అచ్చట లేనందున మూడు రాత్రులు నిద్రాహారములు లేక యమునికై నిరీక్షించెను. అప్పుడు నచికేతునితో యమధర్మరాజు పలికిన సందర్భం.

భావము : మూడు రోజులు ఆహారము లేక ఆకలితో నా కొరకు నిరీక్షించితివి, ఈ కారణమునకు నేను మూడు వరములను ఇచ్చెదను. నీ కోరికలను చెప్పుము.

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कगोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Nachiketa went to Yama Dharmaraja's place. There Yama is not available at that time. He stayed there for Yama. After his return Yama said these words to Nichiketa.

भाव : You stayed here without food and waited for me three nights. I respect you, you can ask three boons, i can grant for you.

2. **पीतोदका जग्धतृणा दुग्धदोहा निरिन्द्रियाः ।**

పీతోదక జగ్ధతృణా దుగ్ధదోహ నిరింద్రియాః |

Peetodakaa jagdhatrunaa dugdhadohaa nirindriyaah |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిషద్యందలి' భాగము.

సందర్భం : తండ్రి తను చేయయాగము నందు దానముగా ముసలి ఆవులను ఇచ్చుట చూసిన నచికేతుడు ఇట్లు తలచిన సందర్భంలోనిది–

భావము : నచికేతుని తండ్రి వాజశ్రవుడు దానమిచ్చుచున్న గోవులు ముసలి వైపోయి గడ్డి తినలేక నీరు త్రాగ లేక, పాలు ఇవ్వ నట్టివి. ఈ విధంగా నిరుపయోగమైనవి.

Rahul Publications

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : After seeing the donations of his father at the time of Yaga Nachiketa felt himself like this.

भाव : In this poor sacrifice he is donating the cows which are useless. They are old. They can't eat the gross cannot drink water and they don't give milk. His offers are unworthy.

3. स्वयंचजीवशरदोयावदिच्छसि ।

స్వయంజీవశరదాయావదిచ్ఛసి |

Swayam cha Jeeva saradoYaavadichhasi |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిష ద్యందలి' భాగము.

సందర్భం : నచికేతునితో యమ ధర్మరాజు వరములనిచ్చు సందర్భములో పల్కిన మాటలివి.

భావము : నీకుదీర్ఘాయుష్షును, గొప్పఅదృష్టమును, ధనకనక సంపదను, గోవులను, గజములను ప్రసాదించుచుంటిని

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Yama Dharma Raja said these words to Nichiketa.

भाव : I can grant you big fortune, wealth, gold, cows and elephants and longlife.

Rahul Publications

4. नहीदृशालभ्यनीयामनुष्यैः ।

నహీదృశాలభ్యనీయామనుష్యైః! |

Naheedrusaalabhyaneeyaamanushaih |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిష ద్యందలి' భాగము.

సందర్భం : యముడు నచికేతునికి అద్భుతమైన వరములనిచ్చుచూ పలికిన మాటలివి.

భావము : ఇంతటి గొప్పవరములను మానవులు పొందలేదు.

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Yama said these words to Nachiketa. While offering great things to. NachiketaYama told thus.

भाव : I am offering you the things which people never even seen. They cannot be acquired by men.

5. **बरस्तु मे वरणीयः स एव ।**

వరస్తు మే వరణీయః స ఏవ |

Varastu me Varaneeyah Sa Yeval |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిష ద్వందలి' భాగము.

సందర్భం : నచికేతుడు యమధ్మరాజుతో పలికిన మాటలివి.

భావము : నీవు ప్రసాదించిన వరముల కంటే నాకు మూడవ వరముగా మరణమును గురించి తెలుసుకోనిమ్ము.(అనగా మరణానంతరం ఆత్మ ఉన్నదా? లేదా?)

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Nachiketa Said these to Yama.

भाव : If I know the secret about death from you, it shall come to an end. I don't want all these things which you are offering.

6. **श्रेयोहिधीरोऽभिप्रयसोवृणीते ।**

శ్రేయోహిధీరోభిప్రేయసోవృణీతే|

SreyohidheeroabhipreyasoVruneethe |

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిష ద్వందలి' భాగము.

సందర్భం : నచికేతుని చివరి కోరిక తెలుసుకొనిన యముడు ఇట్లు పలికేను.

భావము : ధీరుడగు వాడు శ్రేయస్కరమగు దానిని మాత్రమే కోరును.

Rahul Publications

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Yama came to know, Nachiketa's strong desire, and said these words to him.

भाव : The person who is Dheera (strong-man) with his knowledge will desire the shreyah (which is good).

7. आश्रयवक्ताकुशलोऽस्यलब्धा ।

ఆశ్చర్యోవక్తాకుశలోఅస్యలబ్ధా

AascharyoVakthaaKusalosyaLabdhaa|

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపని షద్యందలి' భాగము.

సందర్భం : నచికేతుని వివేకమును, పట్టుదలను చూసిన యమధర్మరాజు నచికేతునితో ఇట్లనెను.

భావము : నచికేతా! నీజ్ఞానము అపూర్వము. మాకు నీవల్ల ప్రకాశించు జ్ఞాని మాకు లభించాడు.

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : After knowing Nachiketa's knowledge and his strong desire, Yama saidthese words to Nachiketa.

भाव : Nachiketa! Your knowledge is great. I appreciate your curiosity.

8. सर्ववेदायत्पदमामनन्ति ।

సర్వేవేదాయత్పదమామనన్తి|

SarveVedaaYatpadamaamananthi|

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిషత్ నందిలి' భాగము.

సందర్భం : యమ ధర్మరాజుని నచికేతునితో విద్యాజ్ఞాన సంస్కారములకు ముగ్ధుడై ఓం కారమును ఉపదేశించు సందర్భమున ఇట్లు పలికెను.

భావము : సమస్త వేదాలు ఓంకారము యొక్క ఉన్నత స్థానాన్ని చెప్పుచున్నవి.

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Yama Dharma Raja was impressed with Nachiketa's knowledge and said these words to him while teaching 'Omkaara'

भाव : Vedas praises the 'Omkaara' and says that this Mantra is supreme in all Mantras.

9. यस्तुविज्ञानवान्भवति ।

యస్తువిజ్ఞానవాన్భవతి|

Yasthuvignoanavaanbhavathi|

కవిపరిచయం : ఈ వాక్యము 'నచికేతోపాఖ్యానము' అనే పాఠము నుండి గ్రహించబడినది, నచికేతోపాఖ్యానము 'కఠోపనిషత్ నందిలి' భాగము.

సందర్భం : యమ ధర్మరాజు నచికేతుని విద్యాజ్ఞాన సంస్కారములకు ముగ్ధుడై ఓం కారమును ఉపదేశించు సందర్భమున ఇట్లు పలికెను.

భావము : స్థిరచిత్తముతో ఓం కారమును జపించి జ్ఞాని యగు వానికి ఇంద్రియని గ్రహము సాధ్య మగును.

कविपरिचय : This line is taken from the lesson "Nachiketopakhyanam" which is a part of कठोपनिषद् ।

सन्दर्भ : Yama Dharma Raja was impressed with Nachiketa's knowledge and said these words to him while teaching 'Omkaara'

भाव : If one can understand about 'Omkaara' he can control his mind and can move in the way of Dharma.

Rahul Publications

Q.No. 7 अवन्तु भरतप्रजाः स्वतन्त्रभारतप्रभाम् प्रतिपदार्थाः

- श्री भाष्यं विजयसारथिः

1. **अहं तनूभवोस्मि ते कृते व्ययीकरोमि ते स्वकं धनं बलं कुलं स्वकानसूनापि प्रसूः ।**
इति स्वमात्रुदेशजातिरक्षणे प्रतिश्रुतिं विधाय भारतात्मजो विजेजयीतु सर्वदा ।।

అహం తనూభవోస్మి తే కృతే వ్యయీకరోమి తే స్వకం ధనం బలం కులం స్వకానసూనాపి ప్రసూః ।
ఇతి స్వమాత్రుదేశజాతిరక్షణే ప్రతిశ్రుతిం విధాయ భారతాత్మజో విజేజయితు సర్వదా ॥

Aham tanubhavosmi te krtev yayakaromi te swakam dhanam balam kulam swanasunapi prasah.

Iti Swamatrudesajatirakshane Pratisrutim Vidhaya Bharatatmaji Vijeta Sara

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం శ్రీ भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः अहं, तनूभव + अस्मि, ते, कृते, अयीकरोमि, ते, स्वकं, धनं, बलं, कुलं, स्वक+अनसूनपि प्रसूः इति, स्वमातृदेशजातिरक्षणे, प्रतिश्रुति, विद्याय, भारत+आत्मजः, विजेजयीतु, सर्वदा ।।

अहं	=	I	=	నేను
तनुभवोस्मि	=	took birth	=	జన్మించాను
ते कृते	=	for your sake	=	నీ కోసమే
व्ययीकरोमि ते	=	I will spend	=	చెల్లించెదను
स्वकं धनं	=	all my wealth	=	నా సంపాదనంతా
बलं	=	strength	=	బలము
कुलं	=	and family	=	నా కుటుంబము
स्वकानसूनापि प्रसूः	=	and even my offspring	=	సంతానమును కూడా
इति विधाय	=	bytaking	=	ఈ విధముగా
प्रतिश्रुतिं	=	the commitment	=	నిబద్ధతను తీసుకొని

Rahul Publications

जातिरक्षणे	=	to protect the people	=	ప్రజల రక్షణ
स्वमात्रुदेश	=	of our Motherland	=	మాతృభూమి రక్షణ
भारतात्मजो	=	Let Indians	=	భారత దేశమున
विजेजयीतु सर्वदा	=	always win	=	ఎప్పుడూ గెలువు గాక..!

Meaning : Let the Indians take this pledge always - "I have taken this form (body) for your sake and I will dedicate this body of mine, my wealth, my strength and, my progeny too for your sake".

భావము : భారతీయులు ఎల్లప్పుడూ ఈ ప్రతిజ్ఞను చేయనివ్వండి – "నేను మీకోసమే ఈరూపాన్ని (శరీరాన్ని) తీసుకున్నాను మరియు నా ఈశరీరాన్ని, నాసంపదను, నా బలాన్ని మరియు, నా సంతానాన్ని కూడా మీకోసం అంకితం చేస్తాను".

2. सदा स्वजातिसेवनाय धारवे स्वजीवितं सदा स्वराष्ट्रक्षणाय धारये तनूमिमाम् ।
सदा स्वधर्मपालनाय धारये स्वकानसूनिति प्रतिश्रुतिं करोतु भारतात्मजस्सदा ।।

సదా స్వజాతిసేవనాయ ధారయే స్వజీవితం సదా స్వ రాష్ట్రరక్షణాయ ధారయే తనూమిమామ్ |
సదా స్వధర్మపాలనాయ ధారయే స్వకానసూనితి ప్రతిశ్రుతి కరోతు భారతాత్మజస్సదా|

Sada Swajatisevanaya Dharaye Swajivitam Sada Swarashtrarakshanaya Dharaye Tanumimam. |

Sada Swadharmapalanaya dharaye svakanasuniti pratisruti karotu Bhaarataatmajassada. |

Rahul Publications

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శోక్లం శ్రీ భాష్యం విజయ సారధి రచించిన ''భారత భారతి'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, అవంతు భారత ప్రజా స్వతంత్ర ప్రధమ పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः सदा, स्वजातिसेवनाय, धारये, स्वजीवितं, सदा, स्वराष्ट्ररक्षणाय, धारये, तनूम, इमाम्, सदा, स्वधर्मपालनाय, धारये, स्वकानसून, इति, प्रतिश्रूति, करोतु, भारत+अत्मजः+सदा ।।

भारतात्मजः	=	the son of Bharata	=	భరత కుమారుడు
करोतु	=	you take	=	మీరు తీసుకోండి
प्रतिश्रुतिं	=	a promise	=	ఒక వాగ్దానం
सदा	=	Always	=	ఎల్లప్పుడూ

धारये	= to bear	= భరించుటకు
स्वजीवितं	= own life	= సొంత జీవితం
स्वजातिसेवनाय	= to serve our people	= మన ప్రజలకు సేవ చేయడానికి
सदा	= Always	= ఎల్లప్పుడూ
धारये	= bear	= భరించుటకు
तनूमिमाम्	= this body	= ఈ శరీరం
रक्षणाय	= to protect	= రక్షించుటకు
स्वराष्ट्र	= our own country	= మన స్వంత దేశం
सदा	= Always	= ఎల్లప్పుడూ
धारये	= bear	= భరించుటకు
स्वकानसून्	= My lives	= నా ప్రాణాలను
पालनाय	= to maintain	= నిర్వహించడానికి
स्वधर्म	= our own Dharma	= స్వ ధర్మము కల్గి ఉంటాను

Meaning : Oh the Son/Daughter of Bharata (Oh Indian)! As we have taken birth in this country, take the pledge that our body, life and even our children be always dedicated to serve our people, to protect our country and to maintain our own dharma.

భావము : భరతుని కుమారుడు/కుమార్తె (ఓ భారతీయుడు)..! మనం ఈ దేశంలో జన్మించినందున, మన శరీరం, జీవితం మరియు మన పిల్లలు కూడా ఎల్లప్పుడూ మన ప్రజలకు సేవచేయ డానికి, మన దేశాన్ని రక్షించడానికి మరియు మన స్వంత ధర్మాన్ని కాపాడు కోవడానికి అంకితం చేస్తారని వాగ్దానం చేయండి.

3. इदं तु वीरभारतं न कातरात्मजन्मभूरिदं स्वतन्त्रभारतं न चाप्यनाथमन्दिरम् ।
इदं मनस्विभारतं न चाज्ञदुर्जनावली जनुस्थलीति घोषयतु शक्तियुक्तिपाटवम् ।।

ఇదం తు వీరభారతం న కాతరాత్మజన్మభూరిదం స్వతంత్రభారతం న చాప్యనాథమన్దిరమ్ |
ఇదం మనస్విభారతం న చాజ్ఞదుర్జనావలీ జనుస్థలితి ఘోషయతు శక్తియుక్తిపాటవమ్ |

Idam tu veerabharatam na kataratmajanmabhuridam svatantabharatam na chapyanathimandiram |

Idam manasvibharatam na chagnadurjanavali janusthaliti ghoshayatu shaktiyudti Patavam|

Rahul Publications

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम, इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम, పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः इदं तु वीरभारत्, न, कातरात्मजन्मभूरिदं, इदं, स्वतन्त्रभारतं, न, च, अपि, अनायमन्दिरम्। इदं, मनस्विभारतं, न, च, अज्ञदुर्जनावली, इति, धोषयन्तु, शक्तियुक्तिपाटवम् ।।

घोषयतु	=	You declare that	=	ప్రకటించారు
इदं तु	=	this is	=	ఇది
वीरभारतम्	=	a country of courageous people	=	ధైర్యంగల ప్రజల దేశం
इदम्	=	this is	=	ఇది
न कातरात्मजन्मभूरिदं	=	not of cowards	=	పిరికివారిది కాదు
स्वतन्त्रभारतम्	=	this is an independent country	=	ఇది స్వతంత్ర దేశం
न च अपि	=	and even not	=	మరియు కూడా కాదు
आनाथमन्दिरम्	=	of orphans	=	అనాథల
इदं	=	this is	=	ఇది
स्वतन्त्रभारतम्	=	this is an independent country	=	నిర్ణయించ బడిన మరియు ప్రకాశవంత మైన
न च	=	and not of	=	కాదు
अज्ञदुर्जनावली	=	ignorant	=	అజ్ఞాని
जनुस्तली इति	=	this is a place of	=	ఇది ఒక స్థలం
शक्तियुक्तिपाटवम्	=	powerful and resourceful people	=	శక్తి వంతులు మరియు వనరులుగల వ్యక్తులు

Meaning : The Son/Daughter of Bharata! You declare that this country of ours is a country of courageous people but not of cowards. This is an

Rahul Publications

independent country but not of orphans. This is a country of determined and bright but not of ignorant. Our country is a place of powerful and resourceful people.

భావము : భరతుని కుమారుడు/పుత్రిక! మన దేశంధైర్య వంతుల దేశం కానీ పిరికి వాళ్ళది కాదని మీరు ప్రకటించారు. ఇది స్వతంత్రదేశం కానీ అనాథలదికాదు. ఇది నిశ్చయత మరియు ప్రకాశవంతమైన దేశంకానీ అజ్ఞానులది కాదు. మన దేశం శక్తివంతులు మరియు వనరులతో కూడిన ప్రజల ప్రదేశం.

4. स्वतन्त्रभारता वयं प्रवीणभारता वयं हयनन्यसेवका वयं त्वनन्यशासका दयम् ।
विचारपण्डिता वयं प्रचारकोविदा वयं प्रकाशयाम एव वुत्तमुज्वलं जगत्तले ।।

స్వతంత్రభారతా వయం ప్రవీణభారతా వయం హయనన్య సేవకావయంత్వనన్య శాసదావయం ।
విచారపండితా వయం ప్రచారకోవిదవయం ప్రకాశయాం ఏవ వృత్తముజ్వలం జగతలే ।

Swatantra Bharata vayam praveenabharata vayam hayananyasevaka vayam tvananyashaasakavayam|

Vichaarapandita avayam pracharakovida vayam prakaashata ama evavruttamujvalam jagattale|

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम् పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः स्वतत्रभारता, वयं प्रवीणभारताः वयं हि, अनन्मसेवकाः वयं, तु, अनन्यशासकाः, वयम् । विचारपण्डिताः, वयं, प्रचारकोविदा वयं, प्रकाशयाम एव, वृत्तम्, उज्वलं, जगत्तले ।।

वयम्	=	we are	=	మనం
स्वतन्त्रभारताः	=	Independent	=	స్వతంత్రమైనది
प्रवीणभारताः	=	Skilled	=	నైపుణ్యం కలవాడు
हि अनन्यसेवकाः	=	our own servants	=	మన స్వంత సేవకులు
त्वनन्यशासकाः	=	our own rulers	=	మన స్వంత పాలకులు
विचारपण्डिताः	=	thought-provoking	=	ఆలోచన రేకెత్తించే

Rahul Publications

प्रचारकोविदाः	=	well-versed in publicity	=	ప్రచారంలో బాగా ప్రావీణ్యం కలవాడు
प्रकाशयाम	=	we will illuminate	=	మేము ప్రకాశిస్తాము
जगत्तले	=	in this world	=	ఈ లోకములో
वृत्तमुज्वलं	=	the splendorous, glorious history (of our country)	=	అద్భుతమైన చరిత్ర కలది

Meaning : We are independent, skilled, our own servants, our own rulers, thought-provoking and well-versed in publicity. We will illuminate the splendorous and glorious history of our country in this world.

భావము : మేముస్వతంత్రులు, నైపుణ్యంకలవారు, మాస్వంతసేవకులు, మాస్వంతపాలకులు, ఆలోచన రేకెత్తించే మరియు ప్రచారంలో బాగా ప్రావీణ్యం కల వారు. ఈ ప్రపంచంలో మన దేశం యొక్క అద్భుతమైన మరియు అద్భుత మైన చరిత్రను మేము ప్రకాశవంతం చేస్తాము.

5. स्वराष्ट्रशक्तिवर्धने स्वराष्ट्रसम्पदेधने स्वराज्यवैभवार्जने स्वराज्यभद्रतावने ।

कृतश्रमा मनीषिणः समिपे भारतास्समं भजन्तु सर्वतो जयं स्वतन्त्रताफलायितम् ।।

స్వరాష్ట్రశక్తివర్ధనే స్వరాష్ట్రసంపదేధనే స్వరాజ్యవైభ వార్జనే స్వరాజ్యభద్రతావనే ।

కృతా(శమ మనీషిణః సమీపె భారతాసయం భజన్తు సర్వతో జయం స్వతంత్రతాఫలాయితమ్ ।।

Svaraashtrashaktivardhane svarashtrasampadedhane svarajyavaibhavarjane svarajyabhadrataavane|

Krutashrama manishinah samepi bharatassamam bhajantu sarvata jayam svatantrataphalayitam|

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम, పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः स्वराष्ट्रशक्ति वर्धने, स्वराष्ट्रसम्पदे, धने, स्वराजवैभवार्जने, स्वराज्यमद्रतावने। कृतश्रमाः, मनीषिणः, समे, अपि, भारता, समं, भजन्तु, सर्वतः, जयं, स्वतन्त्रताफलायितम् ।।

कृतश्रमा	=	people who worked	=	పని చేసేవారు (శ్రామికులు)
शक्तिवर्धने	=	in developing the power	=	శక్తిని అభివృద్ధి చేయడంలో

Rahul Publications

स्वराज्यवैभवार्जने	=	the wealth of our own country	=	మన దేశ సంపద
एधने	=	in increasing	=	పెంచుటలో
स्वराष्ट्र	=	of our own country	=	మన స్వంత దేశము
अर्जने	=	in attaining	=	పొందడంలో
स्वराज्यभद्रतावने	=	the highest glory to our own country	=	మన స్వంత కీర్తిని
स्वराज्य	=	of our own country	=	మన దేశ
भद्रता अवने	=	in protecting the prosperity of our own country	=	శ్రేయస్సును కాపాడు కోవడంలో
मनीषिणः	=	those great people	=	ఆ గొప్ప వ్యక్తులు
समिपे	=	near to them	=	దగ్గర
भारतास्समम्	=	everyone	=	అందరూ కుడా
भजन्तु	=	enjoy	=	ఆనందించు
सर्वतो जयं	=	the all-rounded victory	=	సర్వతోముఖ విజయం
स्वतन्त्रताफलायितम्	=	the fruit of independence	=	స్వాతంత్ర్య ఫలం

Meaning : The great people who worked in developing the power of our country, in attaining the highest glory to our country, in protecting the prosperity of our country, let those people enjoy the fruits of the independent India.

Rahul Publications

భావము : మన దేశం యొక్క శక్తిని అభివృద్ధి చేయడంలో, మన దేశానికి అత్యున్నత కీర్తిని పొందడంలో, మన దేశ శ్రేయస్సును రక్షించడంలో కృషి చేసిన గొప్ప వ్యక్తులు, ఆ ప్రజలు స్వతంత్ర భారతదేశ ఫలాలను అనుభవించనివ్వండి.

6. धनाधिकारिणोऽपि वा धराधिकारिणोऽपि वा मताधिकारिणोऽपि वा पदाधिकारिणोऽपि वा ।
वयं समेऽपि सर्वदा पवित्रभारताम्बिकापदारविन्दसेवका इति स्म शासतु स्वयम् ॥

ధనాధికారిణోపి వా ధరాధికారిణోపి వా మతాధికారిణోపి వా పదారికాధికారిణోపి వా|

వయం సమ్యపి సర్వదా పవిత్రభారతామ్బికాపదారవిన్దసేవకా ఇతి స్మ శాశతు స్వయమ్|

Dhanadhikarinopi va dharadhikarivopi va matadhikarinopi va padadhikarinopi va.

Va yamsamepi sarvada pavitrabhararatambikapadaravindasevika iti sma shashatu svayam.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः धनाधिकारिणः, अपि, वा, धराधिकारिणः, अपि, वा । मातधिकारिणः, अपि, वा, पदाधिकारिणः, अपि, वा, वयं, समे, अपि, सर्वदा, पवित्रभारताम्बिका- पदारविन्दसेवका, इति, स्म, शासतु स्वयम् ॥

धनाधिकारिणो	=	As rich in money	=	డబ్బులో ధనవంతుడు
अपि वा	=	and even	=	మరియు కూడా
धराधिकारिणे	=	wealthy in land	=	భూమిలో ధనవంతులు
अपि वा	=	if even	=	సమంగా ఉంటే
माताधिकारिणो	=	are religious leaders	=	మత నాయకులు
अपि वा	=	or whether	=	లేక
पदाधिकारिणो	=	people in power	=	అధికారంలో ఉన్న వ్యక్తులు
अपि वा	=	even then	=	అప్పుడు కూడా
सर्वदा	=	always	=	ఎల్లప్పుడూ
वयं समेऽपि	=	we will always be there	=	మనమందరం ఉంటాము
सेवका	=	as servants	=	సేవకులు
पवित्रभार	=	pious Mother India	=	పవిత్రమైన భారత మాత
अम्बिकापदारविन्द	=	at the lotus feet of	=	కమల పాదాల వద్ద
इति	=	like this	=	ఇలా
स्म शासुत स्वयम्	=	we utterance to ourselves	=	మనకు మనము చెప్పుకోవాలి.

Meaning : Let us tell ourselves that all of us – whether rich in money, wealthy in land, religious leaders or people in power – will be servants at the lotus like pious feet of mother India.

భావము : డబ్బులో ధనవంతుడు మరియు భూమిలో ధనవంతులు సమంగా ఉంటే మత నాయకులు సమంగా ఉంటే మత నాయకులు ఎల్లప్పుడూ సమానంగా ఉంటే మనమందరం సమంగా ఉంటాము సేవకులు పవిత్రమైన భారతమాత కమల పాదాల వద్ద ఇలా మనకు మనము చెప్పు కోవాలి.

Rahul Publications

7. **मिथोनुरक्तबुद्धिषु प्रजासु सङ्गतासु वै विभिन्नवर्णवर्गजातिवैरदुर्विभावनाम् ।**
सृजन्तु मा स्म शासकास्सृजन्तु मा स्म नायकाः स्ववैरसाधनेच्छया स्वलाभपूरणेच्छया ॥

మిథోనురక్తబుద్ధిషు ప్రజా సుస్గతాసు వై విభిన్నవర్ణవర్గజాతివైరాదుర్విభవనాం.
సృజన్తు మా స్మ శాసకాస్సృజన్తు మా స్మ నాయకాః స్వవైరసాధనేచ్ఛయా స్వలాభపూరాణేచ్ఛయా.

Mithonuraktabuddhishu prajasu sangatasu vai vibhinnavarnavargajativairdurvi bhavanam.

Srujantu va sma shasakassrujantu ma sm anaayakah svavaisadhanechhayaa Svalabhapurajechhayaa.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः मियोनुरक्तबुद्धिषु, प्रजासु, सङ्गतासु, वै, विभिन्नवर्णवर्ग जाति - वैरदुर्वभावनाम् । सुजन्तु, मा, स्म, शासकाः, सुजन्तु, मा, स्म, नायकाः, स्ववैरसाधनेच्छया, स्वलाभपूरणेच्छया ।

स्ववैरसाधन	=	eliminate their own enemies	=	తన తన శత్రువుల నాశనంతో
इच्छया	=	with the desire to	=	కోరికతో
स्वलाभपूरण	=	earn	=	సంపాదిస్తారు
इच्छया	=	with the desire to	=	కోరిక
नायकाः सृजन्तु	=	let the leaders	=	ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు
मा स्म	=	we don't want them	=	మాకు వొద్దు
शासकास्सृजन्तु	=	let the officers in Government	=	ప్రభుత్వ నాయకులను
मा स्म	=	not create	=	తయారు చేయకూడదు
मिथोनुरक्तबुद्धिषु	=	and are fond of each other	=	స్నేహంగా వ్యవహరించే
प्रजासु	=	among the people	=	ప్రజల యందు
दुर्विभावनाम्	=	the division	=	భిన్న భిన్న
विभिन्नवर्णवर्गजातिवैर	=	enmity between different colour - caste and race	=	కలము మరియు జ్ఞాతికి వైరాన్ని
सङ्गतासु	=	who are united	=	కలిసి వున్నారో

Rahul Publications

Meaning : Let the leaders or people in Government, for the selfish/personal purposes - such as eliminating their personal enemies or to earn profit for them – not create the division and enmity, among united people interested in each other, based on colour, caste and race.

భావము : తనతన శత్రువులనా శనంతో, వారి సొంత అవసరాల కోసం ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు మాకు వొద్దు. మతము, స్నేహంగావ్య వహరించే ప్రజలయందు భిన్నభిన్న కులము మరియుజ్జాతికివైరాన్నికలిగించేప్రభుత్వ నాయకులనుమనముఎన్నుకోకూడదు. ఇదేమాయొక్క కోరిక.

8. **स्वतन्त्रभारताशयं न नाशयन्तु नायकाः स्वतन्त्रराष्ट्रसम्पदं न लुण्ठयन्तु शासकाः ।**
उदात्तजातिसंस्कृतिं न शोषयन्तु भावुकाः स्वदुष्टराजकीयदुष्प्रयोजनैकसिध्दये ।।

స్వతంత్రభారతాశయం న నాశయంతు నాయకాః స్వతంత్రరాష్ట్రసంపదం న లుణ్ఠయన్తు శాసకాః ।
ఉదాతజాతిసంస్కృతిం న శోషయంతు భావుకాః స్వదుష్టరాజకీయదుష్ప్రయోజ నైకసిద్ధయే ।।

Svatantra bharatashayam na nashayantu naayakah svatantrarashtrasampadam na lunthayantu shasakah.
Udattajati samskrutim na shoshayantu bhavakah svadushtarajakiya dushprayojanaikasiddhaye.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रधात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శోక్లం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः स्वतन्त्रभारतारायं, न, नाशयन्तु, नायका, स्वतन्त्रराष्ट्रसम्पदं, न, लुण्ठयन्तु, शासकाः, । अदात्तजातिसंस्कृति, न, शोषयन्तु, भावुकाः, स्वदुष्टराजकीयदुष्षयोज, एक सिद्धर्थ ।

नायकाः	= The leaders (of this country)	= ఈ దేశ నాయకులు
न नाशयन्तु	= shall not destroy	= నాశనం చేయకూడదు
भारताशयं	= the consideration of India	= భారతదేశం యొక్క
स्वतन्त्र	= which is independent	= స్వతంత్ర పరిశీలనను.
शासकाः	= the leaders in administration	= పరిపాలనలో నాయకులు
न लुण्ठयन्तु	= shall not loot	= దోచుకోకూడదు

Rahul Publications

सम्पदं	= the riches	= ధనవంతులు
स्वतन्त्रराष्ट्र	= of the independent Inida	= స్వతంత్ర భారతదేశంను
भावुकाः	= the people who are in passion	= యవ్వనంలో ఉన్నవారు
न शोषयन्तु	= shallnot dry up	= ఎండిపోకూడదు
उदात्तजातिसंस्कृतिं	= the bright culture of the people	= ప్రజల ప్రకాశవంతమైన సంస్కృతిని
स्वदुष्टराजकी	= using their incorrect politics	= వారి తప్పు రాజకీయాలనుపయోగించడం
य दुष्प्रयोजन	= for bad gains	= చెడు లాభాల కోసం
एकसिध्दये	= and for the purpose of their own-self	= వారి స్వంత ప్రయోజనం కోసం

Meaning : The leaders of this country shall not destroy the consideration of India which is independent the leaders in administration shall not loot the riches of the independent India the people who are in passion shall not dry up the bright culture / tradition of the people using their incorrect politics for bad gains and for the purpose of their own-self.

భావము : ఈ దేశ నాయకులు భారతదేశం యొక్క స్వతంత్ర పరిశీలనను నాశనం చేయకూడదు. పరిపాలనలో నాయకులు, ధనవంతులు స్వతంత్ర భారతదేశంను దోచుకోకూడదు యవ్వనంలో ఉన్నవారు ప్రజల ప్రకాశవంతమైన సంస్కృతిని వారి తప్పు రాజకీయాలను ఉపయోగించడం, చెడు లాభాల కోసం వారి స్వంత ప్రయోజనం కోసం ఎండిపోకూడదు.

Rahul Publications

9. **स्वयंसमृध्दिसाधने समा समाधिकारिणः स्वयं समार्जिते धने समे समानभागिनः ।**
स्वजातिसम्पदुन्नतौ समे समानुरागिणः समुन्नता जगन्नुता भवन्तु भारतास्सदा ॥

స్వయంసమృద్ధిసాధనే సమా సమాధికారిణః స్వయం సమార్జితే ధనే సమే సమానభాగినః ।
స్వజాతిసంపదన్నతౌ సమే సమానురాగిణః సమున్నతా జగన్నుతా భవన్తు భరతాస్సదా ॥

Svayamsamrudhisadhane asma samadhikarivah svayam samarjite dhane same samanabhaginah.
Svajatisampadunnatav same samanuraginah samunnata jagannuta bhavantu bharatatssada.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः स्वयंसमृद्धिसाधने, समाः, समाधिकरिण, स्वयं, समार्जिते, धने, समे, समानर्भागनः स्वजातिसम्पदुन्नतौ, समे, समानुरागिणः, समुन्नताः, जगन्नुताः, भवन्तु, भारताः, सदा ।

समा	= We ourselves are	= మనము
समाधिकारिणः	= equal in power	= శక్తిలో సమానము
स्वयं	= we ourselves can	= మనమే చేయగలము
समृध्दिसाधने	= acquire great amount of wealth	= గొప్ప సంపదను సంపాదించుట
समे	= We are all	= మనమంతా
समानभागिनः	= equal partners	= సమాన భాగస్వాములు
स्वयं	= in our own	= మన స్వంత
समार्जिते धने	= earning the money	= ధన సంపాదన
समे	= we are all	= మనము
समानुरागिणः	= equally passionate	= సమానమైన మక్కువ వుంది
स्वजातिसम्पद	= in developing	= అభివృద్ధి చేయడం
उन्नतौ	= the wealth of our country	= మన దేశ సంపదను
भारताः सदा	= Let Indians always	= భారతీయులను ఎల్లప్పుడు
समुन्नता जगन्नुता भवन्तु	= be advanced and on the top of the world	= ముందుకు మరియు ఉన్నతస్థాయి ఉండు గాక

Meaning : We ourselves are equal in power we ourselves can acquire great amount of wealth we are all equal partners in our own earning of money we are all equally passionate in developing the wealth of our country Let Indians always be advanced and on the top of the world.

భావము : మనము శక్తిలో సమానము. మనము గొప్ప సంపదను సంపాదించుట చేయగలము. మనమంతా సమాన భాగస్వాములు మన స్వంత ధన సంపాదన యందు. మనకు సమానమైన మక్కువ వుంది అభివృద్ధి చేయడానికి. మన దేశ సంపదను, భారతీయులను ఎల్లప్పుడు ముందు, ఉన్నత స్థాయిలో ఉండుగాక.

Rahul Publications

10. निहीनतां दरिद्रतामयुक्ततामनेकतामधीरतामविज्ञतामपास्य भारतावनौ ।
सचेतनं सकेतनं सजागृतिं ससंस्कृति महस्विनं मनस्विनं जनं बुधा वितन्वताम् ।।

నిహీనతాం దరిద్రతామయుక్తతామనేకతామధీరతామవిజ్ఞానతామపాస్య భారతావనౌ
సచేతనం సకేతనం సజాగృతిం ససంస్కృతి మహాస్వినం మనస్వినం జనం బుధ వితన్వతామ్

Niginatam daridratmayuktatamanekatamadhiratamavigatamapasya bharatavanav.

Sachetanam saketanam sajagrutim sasamskruti mahasvinam manasvinam janam vutanvatam.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः निहीनतां, दरिद्रताम्, अयुक्तताम् , अनेकताः, अधीरतां, अविज्ञताम्, अपास्य, भारतावनौ, सचेतनं, सकेतनं, सजगृतिं, ससंस्कृतिं, महस्विनं, जनं, बुधाः, वितन्वताम्

बुधा	=	the wise people	=	తెలివైన వ్యక్తులు
वितन्वनाम्	=	let them transform	=	వారిని రూపాంతరం చేయనివ్వండి
अनेकताम्	=	many	=	అనేకమగు
निहीनताम्	=	fallen people	=	పడిపోయిన ప్రజలను
दरिद्रताम्	=	poor ones	=	పేదలను
अयुक्तताम्	=	undeserving	=	అర్హత లేని వారిని
अधीरताम्	=	coward	=	పిరికివారిని
अविज्ञताम्	=	reckless	=	నిర్లక్ష్యంగా ఉన్న వారిని
अपास्य	=	all these and everyone	=	వీరందరిని
भारतावनौ	=	of the lang of Bharata	=	భారత దేశపు
महस्विनम् जनम्	=	into splendid people	=	అద్భుతమైన వ్యక్తులుగా
सचेतनम्	=	with conscience	=	మనస్సాక్షితో

Rahul Publications

सकेतनम्	=	with self-respect	=	ఆత్మగౌరవంతో
सजागतिम्	=	with alertness	=	అప్రమత్తతతో
ससंस्कृतिम्	=	with culture	=	మంచి సంస్కారవంతులుగా మార్పు చెందురుగాక

Meaning : The wise people let them transform many fallen people, poor ones, undeserving, coward, reckless, all these people and everyone of the land of Bharata into splendid people with conscience, with self-respect, with alertness and with culture.

భావము : తెలివైన వ్యక్తులు వారిని రూపాంతరం చేయనివ్వండి అనేకమగు పడిపోయిన ప్రజలను పేదలను అర్హత లేని వారిని పిరికివారిని నిర్లక్ష్యంగా ఉన్న వారిని వీరందరిని భారత దేశపు అద్భుతమైన వ్యక్తులుగా మనస్సాక్షితో ఆత్మగౌరవంతో అప్రమత్తతతో మంచి సంస్కార వంతులుగా మార్పు చెందురుగాక.

11. स्वधर्मकर्मकौशलं स्वशक्तियुक्तिपाटवं स्वतन्त्रभावनारतिं स्वराष्ट्रसम्पदुन्नतिम् ।
अनारतप्रजागृति निरन्तरं पुरोगतिं स्वतन्त्रभारतप्रजास्समार्जयन्तु सर्वथा ॥

స్వధర్మకర్మకౌశలం స్వశక్తియుక్తిపాటవం స్వతంత్రభావనరతిం స్వరాష్ట్రసంపదున్నతిమ్।

అనారతప్రజాగృతి నిరన్తరం పురోగతిం స్వతంత్ర భారత ప్రజాస్సమార్జయన్తు సర్వథా.॥

Svadharma karma kavshalam sva shaktiyuktipaadavam svatantrabhavanaritam sva rashtra sampadunnatim.

Sanaratraprajagrutim nirantaram purogatim svatantrabharataprjassamarjayantu sarvatha.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం శ్రీ भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः स्वधर्मकर्मकौशलं, स्वशक्तियुक्तिपाटवं, स्वतन्त्रभावनारतिं, स्वराष्ट्रसम्पुत्रतिम् ,अनारतप्रजागृतिं, निरन्तरं, पुरोगतिं, स्वतन्त्रभारतप्रजाः, स्समार्जयन्तु, सर्वधा

सर्वथा	=	by all means	=	అన్ని విధాలుగా
स्वतन्त्रभारतप्रजाः	=	let the independent	=	స్వతంత్ర భారతీయులను సాధించనివ్వండి

समार्जयन्तु	Indians acquire	
स्वधर्मकर्मकौशलम्	= the accomplishment in performing their own work	= తమ స్వంత పనిని చేయడంలో సాఫల్యం
स्वशक्ति	= the courage	= ధైర్యం
युक्तिपाटवम्	= and ability	= మరియు సామర్థ్యం
स्वतन्त्रभावनारतिम्	= leniency in independence	= స్వాతంత్ర్యంలో సౌమ్యత ను సాధింపుము
सम्पदुन्नतिम्	= to advance	= పెంపొందించుము
स्वराष्ट्र	= our country's wealth	= మన దేశ సంపదను
अनारतप्रजागतिम्	= They may have effective sharpness without any laziness	= వారు ప్రభావవంతమైన పదును కలిగి సోమరితనం వీడి
निरन्तरम् पुरोगतिम्	= and always have continuous raise	= ఎల్లప్పుడూ నిరంతర పెరుగుదలను కలిగి ఉండండి

Meaning : Let the independent Indians achieve the accomplishment in performing their own work the courage and ability leniency in independence to advance our country's wealth They may have effective sharpness without any laziness and always have continuous raise.

Rahul Publications

భావము : అన్ని విధాలుగా స్వతంత్ర భారతీయులను సాధించనివ్వండి తమ స్వంత పనిని చేయడంలో సాఫల్యం ధైర్యం స్వాతంత్ర్యంలో సౌమ్యత ను సాధింపుము పెంపొందించుము మన దేశ సంపదను వారు ప్రభావవంతమైన పదును కలిగి సోమరితనం వీడి ఎల్లప్పుడూ నిరంతర పెరుగుదలను కలిగి ఉండండి.

12. सुशिक्षितास्सुसंस्कृता विपश्चितामपश्चिमा उपार्जयन्तु योषितः पुरस्कृतां पुरोगतिम् ।
प्रजागृतौ प्रतिष्ठितौ समुन्नतौ समन्वितौ स्थितौ गतौ कृतौ मतौ स्मृतौ धृतौ भृतौ सदा ।।

సుశిక్షితాస్సుసంస్కృతా విపశ్చితమపశ్చిమ ఉపార్జయన్తు యోషితః పురస్కృతమ్ పరోగతిమ్. ప్రజాగృతౌ ।
ప్రజాగృతౌ ప్రతిష్ఠితౌ సమన్వితౌ సమన్వితౌ స్థితౌ గతౌ కృతౌ మతౌ స్మృతౌ ధృతౌ భృతౌ సదా ।।

Sushikshitassusamskruta vipashchitamatashchima uparjayantu yoshitah purogitim.

Prajagrutav pratishthitav samunnatav samanvitav sthitav gatav matav smrutav dhrutav bhrutav sadaa.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम् పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः सुरिक्षिताः, स्सुसंस्कृताः, विपश्चिताम्, अपश्चिमाः, उपर्जयन्तु योषितः, पुरस्कृतां, पुरोगतिम् प्रजागृतौ, प्रतिष्ठितौ, समुन्नतौ, समन्वितौ, स्थितौ, गतौ, कृतौ, मतौ, स्मृतौ, धृतौ, भृतौ, सदा ॥

योषितः	= The youth who	= యువత ఎవరైతే
सुशिक्षिता :	= are well educated	= బాగా చదువుకున్న వారు
संस्कृताः	= well - culutred	= సంస్కారవంతులైన వారు
विपश्चिताम् अपश्चिम	= the best among the learned	= విద్యావంతులలో గొప్పవారు ఉన్నారో వారు
सदा उपार्जयन्तु	= will always earn	= సాధిస్తారు
पुरस्कृताम् पुरोगतिम्	= the outstanding advancement	= అత్యంత పురోగతి
प्रजागृतौ	= in awakening	= మేల్కొలుపులో
प्रतिष्ठितौ	= in stability	= స్థిరత్వంలో
समुन्नतौ	= in advancement	= పురోగమనంలో
समन्वितौ	= in unity and association	= సంఘంలో ఐక్యతలో
स्थितौ	= in determination	= దృఢ సంకల్పంలో
गतौ	= in movement	= కదలికలో
कृतौ	= in work	= పనిలో
मतौ	= in thinking	= ఆలోచనలో సాధిస్తారు
स्मृतौ	= in memory	= జ్ఞాపకశక్తి
धृतौ	= in courage	= ధైర్యం
भृतौ	= and in earning	= మరియు సంపాదన సాధిస్తారు

Rahul Publications

Meaning : The Youth who are well-educated, well-cultured, the best among the learned, will always earn the outstanding advancement in awakening, in stability, in advancement, in unity among association, in determination, in movement in work, in thinking, in memory, in courage, and in earning.

భావము : బాగా చదువుకున్న, సంస్కారవంతుడైన, విద్యావంతులలో అత్యుత్తమమైన యువత – మేల్కొలుపులో, స్థిరత్వంలో, పురోగమనంలో, సంఘంలో ఐక్యతలో, దృఢ సంకల్పంలో, పనిలో కదలికలో, ఆలోచనలో, ఎప్పటికీ అత్యుత్తమ పురోగతిని సాధిస్తారు. జ్ఞాపకశక్తి, ధైర్యం మరియు సాధిస్తారు.

13. गृहे गृहे विराजतामनन्तभाग्यवंहिमा मुखे मुखे विभासतां सुखप्रमोदमंजिमा ।
कृते कृते प्रकाशतां जगन्नुता पुरोगतिः गते गते च दीप्यतां प्रजागृतिर्निरन्तरम् ।।

గృహే గృహే విరాజతామనన్తభాగ్యవహిమా ముఖే ముఖే విభాసతా సుఖప్రమోదమంజిమా ।
కృతే కృతే ప్రకాశతా జగనుత పురోగతి గతే గతే చ దీప్యతా ప్రజాగృతిర్నిరంతరం ।।

Gruhe gruhe virajatamanantabhagyavamhima mukhe mukhe vibhasatam sukhapramodamamjuma.
Krute krute prakashatam jagannuta purogatih gate gate cha peeptyatam prajagrurnirantaram.

Rahul Publications

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం శ్రీ भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम् పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः गृहे, गृहे, विराजयन्ताम्, अनन्तभाग्यवंहिमा, मुखे, मुखे, विभासतां, सुखप्रमोदमंजिमा, कृते, कृते, प्रकाशतां, जगन्नुता पुरोगतिः, गते, गते, च, दीप्यतां, प्रजागृतिः, निरन्तरम् ।

अनन्तभाग्यवंहिमा	= Let there be great prosperity	= చాలా భాగ్యం శోభిల్లుతుంది
गृहे गृहे	= in each and every house	= ప్రతి ఇంటిలో
सुखप्रमोदमंजिमा	= let the comfort and happiness	= సౌఖ్యాభివృద్ధి
विभासताम्	= shine forth	= ప్రకాశించు గాక

मुखे मुखे	= in every one's face	= ప్రతి ఒక్కరి ముఖంలో
प्रकाशताम्	= let be glowing	= ప్రకాశించు
जगन्नुता	= in the word	= ప్రపంచంలో
पुरोगतिः	= by development	= అభివృద్ధి ద్వారా
कृते कृते	= in our evey deed	= మన ప్రతి పనిలో
प्रजागृतिः निरन्तरम्	= let the people awake and always be shining	= ప్రజలలో మేల్కొలుపు ఉండును గాక
गते गते च	= in every move	= ప్రతి కదలికలో

Meaning : Let the infinite fortune be resplendent in every house. Let every face light up (shine forth) with comfort and happiness. Let the highest development in the world come to take place in our every deed. Let the awakening in people be radiant always in our every move.

భావము : ప్రతి ఇంట్లో అనంతమైన అదృష్టాన్ని వెలిగించనివ్వండి. ప్రతి ముఖాన్ని సౌఖ్యం మరియు ఆనందంతో వెలిగించండి (ప్రకాశించండి). ప్రపంచంలోనే అత్యున్నతమైన అభివృద్ధి మన ప్రతి పనిలో జరగాలి. మన ప్రతి కదలికలో ప్రజలలో మేల్కొలుపు ఎల్లప్పుడూ ప్రకాశవంతంగా ఉండనివ్వండి.

Rahul Publications

14. अनेकजीववाहिनी निरन्तराम्बुसारणी प्रणालिकासमृग्धशस्यसस्यसत्फला ।
सुमावलीफलावलीलतावलीद्रुमावली - वनावलीविराजिता विभातु भारतावनी ।।

అనేకజీవవాహినీ నిరంతరాంబుసారణీ ప్రణాళికాసమృముగ్ధశస్య సస్య సత్ఫలా ।
సుమావలిఫలాబలీ లతావలీద్రుమావలీ – వనవలీవిరాజీతా విభాతు భారతవాణీ ।।

Anekajivavahini nirantarambusarani pranalikasmrudhasasasyastphalalaa.
Sumavaliphalaabali latavalidrumaavali – vanavalivirajuta vibhaatu bharatavani.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः अनेकजीववाहिनी, निरन्तर अम्बुसारणीं, प्रणालिका समृध्दमुग्ध, रास्यसस्य, सत्फला, सुमावली, फलावली, लतावी, दुमावली, बनावली, विराजिता, विभासु, भारतावनी ।

विभातु भारतावनी	= Let India shine with	= భారతదేశాన్ని ప్రకాశించు గాక
अनेकजीववाहिनी	= innumerable number of living species	= సంఖ్యాకరమైన జీవ రాసులతో
निरन्तराम्बुसारणी	= with water bodies always flowing	= మరియు ఎల్లప్పుడూ ప్రవహిస్తూ ఉండు
अम्बुसारणी	= water bodies	= జలజీవులు
प्रणालिकासमृध्द मुग्धशस्यसस्यसत्फला	= with plenty of harvest	= పుష్కలమైన పంటతో
सुमावलीफलावली	= endowed with flowers, fruits,	= మనోహరమైన పువ్వులు, పండ్లు
लतावलीद्रुमावली	= creepers, trees	= లతలు, చెట్లు
वनावलीविराजिता	= and with forests	= మరియు అడవులతో

Meaning : Let India shine with innumerable number of living species and always with flowing water bodies with plenty of harvest enriched with lovely flowers, fruits creepers, trees and with forests.

భావము : భారతదేశం అసంఖ్యాకమైన జీవజాతులతో మరియు ఎల్లప్పుడూ ప్రవహించే నీటి వనరులతో సుందరమైన పూలు, పండ్లు, లతలు, చెట్లు మరియు అడవులతో సుసంపన్నమైన పంటలతో ప్రకాశింపజేయండి.

Rahul Publications

15. उदारवारिसम्पदा ससारभूमिसम्पदा प्रशस्तखानिसम्पदाऽनवद्यखाद्यसम्पदा ।
विनूनशास्त्रसम्पदा विवेकवीर्यसम्पदा समेधतां जगन्नुता स्वतन्त्रभारताम्बिका ।।

ఉదరవారిసంపద ససర్భూమిసంపద ప్రశస్తఖానిసంపదా నవద్యఖాద్య సంపదా ।
వినూత్న శాస్త్రసంపదా వివేక వీర్యసంపదా సమేధాతా జగన్నుతాం స్వతన్త్రభారతాంబికా ।।

Udaravarisampata sasarbhumisampada prashastakhanisampvda anavadyakhadya sampada.

Ninunashastrasampata ninekaveeryasampada samedhatam jagannuta svatantrabharatambika.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम् పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः उदारवारिसम्पदा, ससारमूमिसम्पदा, प्रशस्तखानि - सम्पदा, अनवद्याद्य सम्पदा, विनूतशास्त्रसम्पदा, विवेकवीर्यसम्पदा, समेधतां जगन्नुता, स्वतन्त्रभारताम्बिका ।

जगन्नुता	= The country that (Our country)	= మన దేశం
स्वतन्त्रभारताम्बिका	= which got Independent before	= స్వతంత్రభారతామ్బికా
समेधतां	= let it advance in being	= అది ఉనికిలో ముందుకు సాగుతుంది
उदारवारिसम्पदा	= full of wealth called water	= నీరు అనే సంపదతో నిండి ఉంది
ससारभूमिसम्पदा	= full of wealth called fertile soil	= రసవంతమైన-మట్టి అనే సంపదతో నిండినది
प्रशस्तखानिसम्पदा	= encriched with precios mine-wealth	= విలువైన గని-సంపదతో సుసంపన్నం
अनवद्यखाद्यसम्पदा	= with food supplies which is limitless	= పరిమితమైన ఆహార సామాగ్రితో
विनूनशास्त्रसम्पदा	= with scientific scrptures that is not less than of any other country	= ఇతర వాటికంటే తక్కువ లేని శాస్త్రీయ గ్రంథాలతో
विवेकवीर्यसम्पदा	= blessed with power of wisdom and strength	= జ్ఞానం మరియు బలం యొక్క శక్తితో దీవించబడు గాక.

Meaning : The country that (Our country) which got Independence before let it advance in being full of wealth called water, full of wealth called fertile-soil, enriched with precious mine-wealth with food supplies which is limitless adn with scientific scriptures that is not less than of any other country, blessed with power of wisdom and strength.

Rahul Publications

భావము : మన దేశం స్వతంత్రభారతామ్బికా అది ఉనికిలో ముందుకు సాగుతుంది నీరు అనే సంపదతో నిండి ఉంది సంపదతో నిండినది లువైన గని-సంపదతో సుసంపన్నం పరిమితమైన ఆహార సామాగ్రితో ఇతర వాటికంటే తక్కువ లేని శాస్త్రీయ గ్రంథాలతో జ్ఞానం మరియు బలం యొక్క శక్తితో దీవించబడు గాక.

16. जगन्मरीचिमालिनी जगन्महत्त्वशालिनी जगत्प्रमोदपालनी जगच्छुभैकशीलिनी ।
जगद्विषत्रिशूलिनी जगन्मरून्निभालिनी जयत्वशेषपावनी स्वतन्त्रभारतावनी ।।

జగన్మరీచిమాలినీ జగన్మహత్వశాలిని జగత్ప్రమోదపాలని జగచ్చుభైకశాలినీ ।
జగిద్విషత్రిశూలినీ జగన్మటనీభాలినీ జయత్వశేషపావని స్వతంత్రభారతవానీ ।।

Jaganmarichimalini jaganmahatvashaanlini jagatpramodapalani jagachubhaikashilini.
Jagadvishatrishulini jaganmarunnibhalini jayatvasheshapavani svatantrabharatavani.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः जगत् मरीचि, मालिनी, जगत्,महत्त्वशालिनी, जगत्, शुभैकशीलिनी, जगतु, द्विषस्त्रिशूलिनी, जगत्, मरून्, निभालिनी, जयतु, अशेषणावनी, स्वतन्त्रभारतावनी.

स्वतन्त्रभारतावनी	=	Let the independent India be	=	స్వతంత్ర భారతదేశం
जगन्मरीचिमालिनी	=	the source of light to the world	=	జగత్తుకు వెలుగునిచ్చేది
जगन्महत्त्वशालिनी	=	the very great land on earth	=	జగత్తుకు చాలా గొప్పదిగా భావించింది
जगत्प्रमोदपालनी	=	the cause of happiness to the world	=	ఇది లోకమునకు ఆనందమును కలిగించునది
जगत् शूभैकशालिनी	=	and does benefactory to the world	=	ప్రపంచానికి మేలు చేస్తుంది
जगद्विषत्रिशूलिनी	=	it be like Trishula (Shiva's weapon) for the wicked enemies	=	ఇది దుష్ట శత్రువులకు త్రిశూలం (శివుని ఆయుధం) వంటిది

Rahul Publications

जगन्मरून्निभालिनी	=	and destroys them with light	=	కాంతితో వారిని నాశనం చేస్తుంది
जयत्वशेषपावनी	=	Let our pious land get victory	=	మా పుణ్య భూమి ఎప్పుడూ జయించుము గాక.

Meaning : Let the independent India be the source of light to the world the very great land on earth the cause of happiness to the world and does benefactory to the world it be like Trishula (Shiva's weapon) for the wicked enemies and destroys them with Light. Let our pious land get victory

భావము : స్వతంత్ర భారతదేశం జగత్తుకు వెలుగునిచ్చేది జగత్తుకు చాలా గొప్పదిగా ఇది లోకమునకు ఆనందమును కలిగించునది ప్రపంచానికి మేలు చేస్తుంది ఇది దుష్ట శత్రువులకు త్రిశూలం (శివుని ఆయుధం) వంటిది కాంతితో వారిని నాశనం చేస్తుంది మా పుణ్య భూమి ఎప్పుడూ జయించుము గాక.

17. समे स्वशक्तिवञ्चनां विहाय भारता रता विधेयधर्मकर्मसु प्रजाग्रतूद्यतास्स्वयम् ।
प्रजाभिमानमानसाः प्रजानुरागलालसाः नयेन शासतु प्रजाः प्रजाधिशासकास्सदा ॥

సమే స్వశకిపంచనాం విహాయ భారత రతా విధేయధర్మకర్మసు ప్రజాగ్రతూద్యతాస్స్వయమ్ ।
ప్రజాభిమానమానసాః ప్రజానురాగలలసా నయేన శాసతు ప్రజాః ప్రజాధిశాసకాస్సదా. ॥

Same svashaktivanchanam vihaya bharata rata vidheyadharmakarmasu prajagratudyatassvayam.

Prajabhinaanananasaah prajanuragalalasah nayena shasatu prajah prajadhisahsahassada.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः समे, स्वशक्तिवञ्चनां, विहाय, भारताः, रताः, विधेयधर्मकर्मसु, प्रजाग्रतु उद्यताः, स्वयम्, प्रजाभिमानमानसाः, प्रजानुरागलालसाः, नयेन, शासतु प्रजाः, प्रजाधिशासकाः, सदा.

Rahul Publications

जाधिशासकाः सदा	= The leaders Governing	= నాయకులు
समे भारताः	= the people of India	= ఎవరైతే ప్రభుత్వాన్ని నడిపించెదరో
स्वशक्तिवञ्चनां विहाय	= shall un-compare their strength with others	= వారి బలాన్ని ఇతరులతో పోల్చుకోకూడదు
विधेयधर्मकर्मसु रताः	= keeping their work busy in performing genuine duties	= తమ పనిని యథార్థంగా నిర్వహించడంలో నిమగ్నమై ఉండి
प्रजाग्रतु उद्यताः स्वयम्	= for the people with enthusiasm	= స్వయం ప్రజల కొరకు ఉత్సాహముతో
प्रजानुरागलालसाः	= desire for the love of people	= ప్రజల ప్రేమను కోరుకొని
प्रजाभिमानमानसाः	= and wishing for their well being	= వారి శ్రేయస్సు కోరుతూ
नयेन शासतु प्रजाः	= let them rule the people in this way	= పరిపాలన చేయుగాక

Meaning : The leaders Governing the people of India shall un-compare their strength with others, keeping their work busy in performing genuine duties for the people with enthusiasm, desire for the love of people and wishing for their well-being. let them rule the people in this way.

భావము : నాయకులు ఎవరైతే ప్రభుత్వాన్ని నడిపించెదరో వారి బలాన్ని ఇతరులతో పోల్చుకోకూడదు తమ పనిని యథార్థంగా నిర్వహించడంలో నిమగ్నమై ఉండి స్వయం ప్రజల కొరకు ఉత్సాహముతో ప్రజల ప్రేమను కోరుకొని వారి శ్రేయస్సు కోరుతూ పరిపాలన చేయుగాక.

18. श्रुतिस्मृतीतिहासशास्त्रकाव्य सत्कथाकलाद्यशेषवाङ्मया भिवर्णितोन्नतात्मवैभवा ।
पवित्रयागहोमधूमपूतदिक्तटाञ्चला जगत्तमोनिरासिका चकास्तु भारताम्बिका ॥

శ్రుతిస్మృతీతిహాసశాస్త్రకావ్య సత్కథాకలాద్యశేషవాన్మయా భివర్ణితొన్నతాత్మవైభవా ।
పవిత్రయాగహోమధూమపూతదిక్తతాంచలా జగత్తమోనిరాసికా చకాస్తు భారతాంబికా ॥

Shutismrutitihasasahastrakavya satkathahaladyasheshavanmaya bhivarnitonnatat mavaibhava.

Pavitryaagahomadhumaputadiktatanchala jahatmonirasika chakastu bharatambika.

Rahul Publications

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः श्रुति, स्मृत्ती, इतिहास, शास्त्र, काव्यसत्कयाकलात्, अशेषवाङ्मय, अभिवणित, उन्नतात्मवैभवाः, पवित्र, याग, होमधूम, पूतदिक्तटाञ्चलाः, जगत्, तमोनिरसिका, चकास्तु, भारतम्बिका.

वर्णितोन्नतात्मवैभवा	=	the ultimate glory (of India) is being described through	=	భారతదేశ వైభవం వర్ణించబడుతోంది
कलादि अशेषवाङ्मयाभिः	=	Smritis	=	అనేక రకాల వాఙ్మయాలు
श्रुति	=	Shruti i.e., Vedas	=	వేదాలు
स्मृति	=	Smritis i.e, Remembered traditions	=	స్మృతులు (ఉపనిషత్తులు)
इतिहास	=	in the Epics	=	ఇతిహాసముల యందు
शास्त्र	=	Science	=	శాస్త్రాలు
काव्य	=	poems and	=	పద్యాలు మరియు
सत्कथा	=	moral Stories	=	నీతి కథలు
पवित्रयाग	=	is like pious ritual sacrifice's	=	పవిత్ర యాగ
होमधूमपूत	=	smoke that is covering from	=	హోమధూమ పొగ కప్పేస్తుంది
दिक्तटाञ्चला	=	all directions	=	అన్ని దిక్కులనుండి
यागहोमाग्निः	=	the fire of ritual	=	హోమపు అగ్ని
जगत्तमोनिरासिका	=	will remove the dark ness in the world by the light	=	అజ్ఞాన అంధకారమును వెలుగుతో తొలగించుము
चकास्तु भारताम्बिका	=	Let Mother India shine brightly!	=	భారత మాతృదేశం ఈ రకముగ ప్రకాశించు గాక

Rahul Publications

Meaning : India's ultimate glory has been described through abundant literature in the form of Vedas, History, Science, Poems and moral stories being covered by directions that are purified by the smoke coming out of the pious ritual fire – Let mother India shine brightly!

భావము : వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, ధర్మశాస్త్రములందు, ఇతి హాసములయందు పద్యాలు మరియు నైతిక కథల రూపంలో సమృద్ధిగా ఉన్న సాహిత్యం ద్వారా భారతదేశం యొక్క అంతిమ వైభవం వివరించబడింది, పవిత్రమైన కర్మ అగ్ని నుండి వెలువడే పొగ ద్వారా శుద్ధి చేయబడిన దిశలచే కప్పబడి ఉంటుంది – తల్లి భారతదేశం ప్రకాశవంతంగా ప్రకాశిస్తుంది!

19. यशोमयीं महोमयीं महोन्नतां महोज्ज्वलां सुसंविदासुधाधुनीं सुसभ्यतामृतापगाम् ।
कलामयीं सुसंस्कृतिं दिगन्तरे निरन्तरं प्रसारयंत्यहनिशं विभातु भारताम्बिका ।।

యశోమయీం మహోమయం మహోన్నతాం మహోజ్జ్వలాం సుసంవిదాసుధాధునీ సుపభ్యతా మృతాపగామ్।
కళామయీం సుసంస్కృతిం దిగంతరే నిరంతరం ప్రసారయన్త్యహర్నిశం విభాతు భారతాంబికా ।।

Yashomayim mahomayim mahonnatam mahojjvalam susamvidasudhadhunim susabhyatamrutapagaam.

Kalamayim susamskrutim digantare nirantaram prasarayamtyaharnisham vibhatu Bharatambika.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయః ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంథమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम्' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः यशोमयीं, महोमयीं, महोन्नतां, महोज्ज्वलां, सुसंविदा, सुधाधुनीं, सुसभ्यता, अमृतापगाम्, कलामयीं, सुसंस्कृतिं, दिगन्तर, प्रसारयन्तु, अर्हनिशं, विभातु, भारताम्बिका.

यशोमयीं	= famous	= ప్రసిద్ధి
महोमयीं	= great	= గొప్ప
महोन्नतां	= ultimate	= ఉత్తమ
महोज्ज्वलां	= shining brightly	= దేదీప్యమానంగా ప్రకాశిస్తున్నది
सुसंविदासुधाधुनीं	= humming the melodious sweet sounds	= మధుర ధ్వనులను శ్రావ్యంగా వినిపించడం

Rahul Publications

सुसभ्यतामृतापगाम्	= reaching out for nature of politeness	= మర్యాద స్వభావాన్ని చేరుకోవడం
कलामयीं	= artful	= కళాత్మకమైన
सुसंस्कृतिं	= culture	= సంస్కృతి
दिगन्तरे	= in other parts of the world	= ఇతర భాగాలలో
निरन्तरं	= always without interruption	= ఎప్పుడూ
प्रसारयंत्यहर्निशं	= spreading day and night	= పగలు రాత్రి
विभातु भारताम्बिका	= Let India shine bright!	= భారతదేశాన్ని ప్రకాశవంతంగా జేయండి!

Meaning : Let India shine bright by always spreading the famous, great, ultimate, artful culture of ours that hums sweet sounds melodiously and is rich in politeness, in all parts of the world.

భావము : సుప్రసిద్ధ, గొప్ప, అంతిమ, కళాత్మకమైన మన సంస్కృతిని శ్రావ్యంగా వినిపించే మరియు మర్యాదతో సమృద్ధిగా రాగాన్ని ప్రపంచంలోని అన్ని ప్రాంతాలలో ఎల్లప్పుడూ వ్యాప్తి చేయడం ద్వారా భారతదేశాన్ని ప్రకాశవంతంగా చేయవచ్చును.

20. प्रभूतयन्त्रशक्तिभिः प्रकृष्टमन्त्रशक्तिभिः नवीनशास्त्रशोधितैः महास्त्रशस्त्रसञ्चयैः।
स्वयंपुरोगमक्रमैः स्वयंसमृध्दिसाधनैः अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारतप्रभाम् ।।

ప్రభూతయంత్రశక్తిభిః ప్రకృష్టయంత్రశక్తిభిః నవీనశాస్త్రశోధితైః మహాస్త్రశాస్త్రసంచయైః ।

స్వయంపురోగమక్రమైః స్వయంసమృద్ధిసాధనై అవన్తు భారతప్రజాః స్వతంత్ర భారతప్రభామ్. ।।

Prabhutayantrashaktibhih prakrushtamantrasaktibhih naveenashastrashodhitaih mahastrashastrasanchayayh.

Svyampurohamakramaih svayamsamrudhhisaadhanaih avantu bharataprajaah svatantrabharataprabhaam.

कविपरिचयः अयं श्लोकं, अवन्तु भारतप्रजाः स्वतन्त्रभारत प्रथाम् इति पाठ्यभागे अस्ति । इदं पठयभागः श्री भाष्यं विजयसारथिः विरचित ''भारतभारती'' इति ग्रन्यात् स्वीकृतम् ।

కవిపరిచయం: ఇవ్వబడిన ఈ శ్లోకం श्री भाष्यं विजयसारथिः రచించిన ''भारतभारती'' గ్రంధమునుండి స్వీకరించిన, अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम పాఠ్యభాగంలోనిది.

Rahul Publications

परिचयः In this sloka taken from 'अवन्तु भारतप्रजा स्वतन्त्रभारत प्रथाम' This lesson extact from the book ''भारतभारती'' written by श्री भाष्यं विजयसारथिः.

पदविभागः प्रभूतयन्त्रशक्तिमिः, प्रकृष्टमन्त्राक्तिभिः, नवीनशास्त्र शोधितैः, महास्त्रशस्त्रसञ्चथैः, स्वयंपुरोगमक्रमँः, स्वयंसमृद्धिसाधनैः, अवन्तु, भारतप्रजाः, स्वंतन्त्रभारत प्रभाम् ।

प्रभूतयन्त्रशक्तिभिः	=	with plenty of technical expertise	=	పుష్కలంగా పండిత సామర్థ్యముతో
प्रकृष्टमन्त्रशक्तिभिः	=	with serene mantra shakti	=	శాంతియుత మంత్రశక్తితో
नवीनाशस्त्रशोधितैः	=	with research into new technical fields	=	కొత్త సాంకేతిక ప్రాంగణంలో పరిశోధనతో
महास्त्रशस्त्रसञ्चयैः	=	with having powerful weaponry	=	శక్తివంతమైన ఆయుధాలతో
स्वयंपुरोगमक्रमैः	=	with progressive steps being taken on our own	=	స్వంత ఉదారమైన చర్యలు తీసుకోవడంతో
स्वयंसमृध्दिसाधनैः	=	with ways and means for self-sufficiency	=	తగినంత మరియు మార్గాలతో
अवन्तु भारतप्रजाः	=	let the Indians	=	భారతీయ ప్రజలు
स्वतन्त्रभारतप्रभाम्	=	protect the glory of Independent India!	=	స్వతంత్ర భారత వైభవాన్ని కాపాడు గాక.

Meaning : with plenty of scholarly ability, with peaceful power of mantra, with research into new technical premises, with having powerful weaponry, with taking own liberal steps, with enough ways and means - Let the Indians protect the glory of the independent India!

భావము : పుష్కలంగా పండిత సామర్థ్యంతో, శాంతియుత మంత్రశక్తితో, కొత్త సాంకేతిక ప్రాంగణ పరిశోధనలతో, శక్తివంతమైన ఆయుధాలతో, సొంత ఉదారవాద చర్యలతో, తగినంత మార్గాలతో భారతీయులు స్వతంత్ర భారతదేశ కీర్తిని కాపాడండి!

Rahul Publications

Q.No. 9 निबन्धप्रशनाः From ''दकारकथा''

1. प्रजापतिःदीव - मनुष्य - असुरान्किमुपदिषत् ? तस्यप्राधान्यंकिम् ? विवृणुत ?
2. उपनिषत्सु प्रतिपादितं नैतिकजीवनं परिशीलयत ।
3. बृहदारण्यकोपनिषदि वर्णितानुसारं दकारत्रयस्य वैशिष्ट्यं विचारयत ?

Ans:

పరిచయం :

ఉపనిషత్తుల సంఖ్యా విషయములో వేదపండితులు అనిశ్చియ స్థితిలో 108 అని అందులో 10 మాత్రమే అతి ముఖ్యమైనవి అని క్రింది శ్లోకములో ఉపనిషత్తుల పేర్లు చెప్పబడినది.

ईश केन कठ प्रशन मुण्डमाण्डुक्य तैतिशि ।
ऐतरेयं च छन्दीग्यं बृहदारण्यमेव च ॥

సత్య, జ్ఞాన, ఆనంద స్వరూపమే పరమేశ్వరుని యొక్క తత్త్వం. ఆ ఈశ్వరుని యొక్క చిద్విలాసమే యీ చరాచర జగత్తు స్వరూపం. ఈ చరాచర జగత్తులో అనాద్యవిద్య, ప్రకృతి, మాయాశక్తి మొ॥న పదాలతో నిరూపించబడిన శక్తియే ఈ జగత్తు రూపంలో ప్రకాశిస్తుంది. మనుషులు అజ్ఞానవంతమైన జీవితంను గడుపుతున్నారు. తన గురించి తెలుసుకున్నప్పుడు ఈ సంసార మనే బంధం నుంచి తప్పించుకోగలడు. విముక్తి పొందగలడు. అదే ఉపనిషత్తులతత్త్వసారము

'దకారకథ' బృహదారణ్యకములోని 5 వ అధ్యాయము నందు రెండవ బ్రాహ్మణముగా వివరించబడినది. విధాత బ్రహ్మదేవునికి దేవ, మానవ, దానవులనెడి మూడు విధముల సంతతిగలరు. వీరందరు ఒకరితో ఒకరు సఖ్యము లేక నిరంతరము పోరాటములతో అధర్మపరులైయుండిరి. ఇట్టివిపత్కర మైనసమస్య నుండి ప్రశాంత తను పొందు మార్గమేదైనాయుండెనా అని దేవతలు చింతించి, బ్రహ్మదేవుని వద్దకు వెళ్ళి ప్రణామము చేసితమకు శాంతియుత సుఖవంతమగు జీవితమునకు తగిన మార్గమును చెప్పమని అడిగిరి. బ్రహ్మదేవుడు దేవతలకు బ్రహ్మచర్యమునుపదేశించెను.

బ్రహ్మ చర్య దీక్షను పాటించిన అనంతరము కొన్ని దినములకు మరలా దేవతలు బ్రహ్మదేవుని తమకొక ఉపదేశమును ఇవ్వమని అభ్యర్థించిరి. బ్రహ్మ వారికి ఒక 'ద' కారమును ఇవ్వగా, దేవతలు ఆ 'ద' కారము యొక్క అర్థము ఇంద్రియ నిగ్రహజ్ఞాన సాధనకు ఉపయోగమైన ఉత్తమ గుణము అని జ్ఞానసాధనకు ఉపయోగమైన ఉత్తమగుణము అని. "दाम्येत न आत्थेति" ప్రజా పతి ఉపదేశమును చక్కగా అవగతము చేసుకునిన దేవతలు తమ స్వస్థలమునకు వెడలిపోయిరి.

Rahul Publications

దేవతల పిదవ మానవులు తమ అనంతమయమైన జీవనమునకుపయోగించు ఒక ఉపదేశము నివ్వవలసినదిగా ప్రజాపతిని కోరినారు. బ్రహ్మ వారికికూడ ఒక 'ద' కారమునువువదేశించెను. "दत्तेति न आत्थेति" దాన గుణము ద్వారా స్వార్థము, పిసినారి తనముతో మానవుల యొక్క మనస్సు పరిపక్వత కలిగి దాన గుణమువల్ల సద్గతి లభించునని మానవులు బ్రహ్మదేవుడొనగిన 'ద' కారము యొక్క అర్ధము దానమని గ్రహించి వెడలి పోయిరి.

చిట్ట చివరకు దానవులు రాగా ప్రజాపతి వారికి కూడా ఒక 'ద' కారమునుపదేశించెను. "दयाध्वमिति न आत्थेति ". దానవులు తమ కివ్వ బడిన 'ద' కారము యొక్క అర్ధముసహజంగా క్రూరులు, పరపీడన పరాయణులు, హింసాప్రవృత్తి కల్గిన రాక్షసులు హింసను వీడి. తమను దయగలిగిన వారి గాజీ వింపుమని ప్రజాపతి ఉపదేశముగా గ్రహించి తమ నివాసములకు వెళ్ళిరి. ప్రజాపతి తనను ఉపదేశమునకై ప్రార్థించిన వారందరికీ 'ద' కారము నొసగెను.

ఈ కథ మోక్షము గోరు వారుదమము, దానము దయ కల్గియుం డవలెనని బోధించుచున్నది.

दाम्यत दत्र दयध्वं इति ఆనందమయ జీవనమునకు మూలాధారంగా దేవతలు, మానవులు, దానవులు తలచినవారైరి. ఇదియే 'ద' కార కథ యొక్క సారాంశం.

Rahul Publications

Same Answer in English

Introduction

There is no definite opinion about the number of the upanishads. However the scholars says that 10 upanishads only important among the as upanishads. The nams of 10 upanishads are mentioned in below sloka.

ईश केन कठ प्रशन मुण्डमाण्डुक्य तैतिशि ।

ऐतरेयं च छन्दीग्यं बृहदारण्यमेव च ।।

There is the supreme soul is paramesware who is the form of satya Gnanananda the supreme power which is labelled by philosophers, as avidya, Annadi, Prakrithis, Maya, is mainfested as reaction with panchabhutas.

The humans pend their life with ignorance. He can be oversome the worldy bondage by the knowledge of one's own selt. All the upanishads are quite often in the form of idalogues between carnest truth seckees and understnding spiritual teachers.

The lesson दकारकथा is a part of बृहदारण्यक I 5th chapter.

The Creator Brahma had three types of children. Deva, maanava and Daanava They always fight with each other for a long time.

The Devasthink deeply to get rid-off this miserable condition. They went to the Prajapati and bowed him. They asked him to show a way to live peacefully. He advised then to practise Brahmacharya. They followed Brahmacharya and after some years they went to the creation and asked him to give a message which can lead, them to happy life. Brahma gave then 'Da'. Devas who are disciplined and who practised Brahmacharya, Understood the meaning of दकार and they went back दाम्यतेतिनआत्येति ।

Then the manavas (human beings) went to Prajapati and asked him to give a message. Brahma gave then one more "Dakaara" In the world human beings are generally greedy and selfish. Due to this reason Brahma messaged charity through "Da kaara".Human beings understood the meaning of दत्तेति न आत्थेति । which was given by the creator and they went back to their homes.

At last the demons went to Brahma and asked the same as Deva, maanava. He gave a "Da kaara" to them also. They understood that "Da kaara" meaning is Daya. Demons are cruel by nature. For thatreason Brahma gave them "Da kaara" which means Daya (pity). दयध्वमितिनआत्येति They felt happy with their message and went back.

The three virtues are the दकारकथा Thus dakaratraya means control, charity and compassion one should acquire these three virtues to reach moksha.

Rahul Publications

2. नचिकेतो पाख्यानम्

1. **नचिकेतोपाख्यानं विवृणुत ?**

2. **कठोपनिषदि वर्णितानुसारं नचिकेतसः कथां लिखत ?**

3. **नचिकेतसः कार्यदिक्षां विशदयत ।**

4. **''उक्तिष्टत जाग्रत पाप्य वारन्निबोधे'' इति कुत्रोक्तम् ? तत्र का कथा उपवर्णिता ? सप्रमाणंवर्णयता।**

5. **कगेपनिषद्युक्तप्रकारं यमनचिकैतसौः सम्भाषणं विशदयत ?**

Ans:

వాజశ్రవునికి '**नचिकेत**' అను పుత్రుడు కలడు. వాజశ్రవుడు విశ్వజిత్ యాగమును చేసి యాగము. చివర బ్రాహ్మణులకు, వృద్ధులకు దానధర్మములు చేయ నారంభించెను. వాజ శ్రవుడు దానమిచ్చునట్టి గోవులు ముదుసలివి, నిష్ఫలమైనవి అగుటవలన, అట్టి గోవులను దక్షిణ రూపమున దానమిచ్చు యజమాని 'అనన్ద' నామలోకములకు అనగా ఆనందహీనమగు లోకములకు వెళ్ళును చెప్పబడుచున్నది. కనుక తన తండ్రిని ఆవిపత్తు నుండి తప్పించదలచినాడు నచికేతుడు. తన తండ్రి చేయు యాగము సత్ఫలితమునివ్వదలిచి తనను తాను ఆత్మార్పణ చేసుకుని అయినా తన తండ్రి ని రక్షించుకో వలెనని భావించాడు.

వెంటనే నచికేతుడు తన తండ్రి దగ్గరకు వెళ్ళి **''मां कस्मै दास्यति''** నన్ను ఎవరికి దక్షిణగా ఇస్తావు అని రెండు, మూడు సార్లు అడుగుటతో కోపించిన వాజశ్రవుడు **''त्वां मृत्यते- यमाय''** అని అంటిరి. నిన్నుయమునికి దానమిచ్చుదని అని పలికెను. మృత్యు దేవత యముడు.

సత్యవాక్య పాలనకై వాజశ్రవుడు నచికేతుని యముని వద్ద కు పంపెను. యముడచ్చట లేక పోవుటచే మూడు రాత్రులు యమలోకము నందు యమునికై వేచియుండెను. యముడు తిరిగివచ్చి నచికేతుడు తనకై నిరీక్షించుట తెలిసికుని "ఓ బ్రాహ్మణుడా! నీకునమస్కారములు. నా ఇంటికి అతిథి రూపేణ వచ్చి ఆహారము లేక మూడు రాత్రులు వేచియుంటివి. ఈ అపరాధము పోయి నాకు మేలు కల్గుటకునన్ను అను గ్రహింపుము, " **निचिकेतः ! तीन वरान वृणीव, इदानीमेवाहं यदिछसि ददामि''** నిచికేతానీకు మూడు వరములను అనుగ్రహింతను. నాకై నీవు మూడు దినములు నిరీక్షించిన కారణమున నీకు మూడు వరములను ఇచ్చు చున్నాను. నీకోరికలను చెప్పుము" అనిపలికెను.

అపుతడు నచికేతుడు యమధర్మరాజా! నాపితృదేవుడు గౌతముడు శాంతచిత్తము తో నాయందు ప్రేమ గలిగి, నేనిచ్చుట నుండి వెనుక కుతిరిగి వెళ్ళినప్పుడు నన్ను సామ్యము గా ఆదరించ వలెనని మొదట వరముగా అడుగుచుంటినీ.

రెండవ వరముగా "నీవు నాయందు అను గ్రహించి స్వర్గ ప్రాప్తికి అగ్ని విద్య (యాగము చేయు విధానము) ను బోధించుము.మూడవ వరముగా **''मोक्षस्य मार्ग अवबोधयतु''** ఐ ఆత్మను గురించి అవగాహన చేసుకునిన వానికి మోక్ష మార్గము తెలియను. నాకు ఈ విషయమును నీవు బోధింపుమ్ము అడిగెను.

యముడు మొదటి రెండు వరములను నచికేతునికి అనుగ్రహించి, మూడవ వరము ను మాత్రము వేరొకటి కోరుకొనుమనెను. మానవులు కోరదగినవి, అన్యులకు ప్రాప్తించని ధన, కనక, వస్తు, వాహనములు గానీ సంపూర్ణ ఆయుష్షునీకును, నీపుత్ర పౌత్రులకు గానీ కోరుకునుము ఇచ్చెదను. కానీ మరణే నంతరము 'ఆత్మ' కలదా ! లేదా! అనేది మీమాంస నీకు వలదు. నన్ను నిర్బంధముచేయ వలదు. అనిచెప్పెను.

నచికేతుడు "నీవు అనుగ్రహించెడి విలాసవంత మైన సంపదలు శాశ్వతముకాదు. జీవితము స్వల్పము. నాకు ఆత్మ జ్ఞానమును ప్రసాదింపుము. "**त्वं वरस्तु मे वरनियः स**". నచికేతుని పట్టుదలను గ్రహించిన యముడు ఇట్లనెను.

Rahul Publications

"అల్ప బుద్ధిగలవాడు తనసుఖసౌఖ్యములకు ప్రతీగల వాటిని కోరుకుంటాడు. ఆత్మజ్ఞానం లభించుట సులభము కాదు. అజ్ఞాను లైన వారు దీనిని అర్ధము చేసుకో లేరు. 'ఆత్మ' గురించి బోధించ గలవాడు, ఇరువురూ జ్ఞానులే! నీ జ్ఞానం అమోఘము. నీవలె అద్భుత కుతూహలముగల వారిని మేము పొందుచుండ వలయును.

వివేకియగువాడు, నిర్మలచిత్తముగలవాడు, ఇంద్రియని గ్రహము గలవాడు పర బ్రహ్మ రూపమగు ఓం కారమును గ్రహింప గలడు. మానవులు జ్ఞానమును కలిగి అజ్ఞానమును విడువవలెను. వేదములు కీర్తించు ఓంకారము ద్వారా బ్రహ్మరూపం పొందగలిగిన వాడు వివేకి. " నచికేతుడు బ్రహ్మానుగ్రహించి పరిశుద్ధుడయ్యెను.

Same Answer in English

Vajashrawa performing Vishwajit Yagam in which the performer had to give away all his wealth. He had a son named **नचिकेत** l

At the end of the Yaga, Vajasrawa giving Dakshina to brahmins and sages. He is giving away large herd of cows as Dakshina. Nachiketa was surprised to see his father gifting away old cows which could not walk properly or give milk. He felt that by donating those cows his father would not get the desired result of the yaga.

Nachiketa asked his father "to whom he would like to gift his son". Nachiketarepeatedly asked the same question to his father. He became angry and said, **"त्वां मृत्यवे - यमाय ददामीति"**| I will give you to Yama, the god of death.

Nachiketa decided to obey the words of his father by going to the abode of Yama. He knew that all the things in this world are temporary and he was not afraid of death. He understood that following the path of truth is the gateway to heaven.

Vajashrawa was very sad but gave him permission as a follower of truth. Nachiketa left for the abode of Yama at the time Yama was not at home. For three days and nights he was waited without food and sleep at Yama's place **"दिवस्त्रयं तत्रैव प्राइगणे निराहारो भूत्वा नविकेताः प्रतीक्षमाणः तिष्टति।"**

Yama on his return, was deeply grieved to see that there was no to welcome **"नाचिकेताग्नि"** l He greeted him with due respect. For having kept Nachiketa waiting for three days, Yama granted him three boons. Nachiketa said "I seek the welfare of my father. After my return from here to my father, he may receive me without anger" as my first boon. He granted it.

He (Nachiketa) asked his second desire. "I desire to know how one could reach heaven? you know about fire sacrifice by which one can attain heaven you teach me this". **"येन सः स्वर्गलोक प्राप्तेः उपायान् ज्ञास्यति । अत्राग्नि विद्यामुपदिशति"**,

Yama granted the two boons with blessings. Yama pleased with him and in appreciation named that particular **"अग्नि"** after Nachiketa himself **"नाचिकेताग्निः"**.

Nachiketa asked his third boon to Yama. "What happens to the soul after death? Some say it exists after death. Others say it does not. I would like to learn about it no less a teacher than you "Yama hesitated and said". Even the Gods in the past had their doubts

Rahul Publications

about this. It is not easy to understand. Ask for some other boon instead, and don't force me about the soul". Then Nachiketa said "I cannot think of any better boon. which is better thanthis".

Yama tries to appease Nachiketa by offering him as much wealth, comforts and long health life as he would ever with for, and not ask for this particular boon. But Nachiketa turned down all offers. He said that he wanted to know the secret of eternal soul.Yama answered "the truth revealed in the Vedas, the goal of all tapas.The culmination of a life of Brahmacharya it is claimed 'Om'. The syllable 'Om' is Brahman,it is called Brahman, the self. 'Om' is the highest. Having known this, one can fulfil alldesires. **''ओं - सर्ववेदा वत्पदमामनन्तिठ''**

When all desires in the heart are resolved, the mortal becomes immortal, he attains Brahman in this very life. The wise perceive it as existing within themselves and enjoy all happiness. As pure water poured into pure water becomes the same, so too the wise through knowledge becomes the all-pervadingself.

Nachiketa thus instructed in self-knowledge by Yama became free from sorrowand death.

Rahul Publications

संस्कृतसम्भाषणाभ्यासः

मृदुला : **अरे इयमस्ति मम सुहृत् ''श्रद्धे'' श्रद्धे । त्वं कथमसि? बहुकालान्तरं तव दर्शनं-जातम् ।**

అరే! ఇచ్చట నామిత్రురాలు శ్రద్ధవున్నది. శ్రద్ధాఎలావున్నావు? చాలా రోజుల తర్వాత నిన్ను చూస్తున్నాను.

What a Surprise! My friend Sraddha is here Sraddha how are you. After somany days i am seeing you.

श्रद्धा : **अरे मृदुले । त्वं कथमसि ? कुत्र वससि? किं करोति ?**

ఓ మృదులా నువ్వెలా వున్నావ్? ఎక్కడ వుంటున్నావు? ఏం చేస్తున్నావు?

Oh Mrudula how are you? Where do you stay? What are you doing?

मृदुला : **धन्यवादः प्रियसुहृत् । अहं सम्यगस्मि? अत्रैव भाग्यनगरे निवासामि। संगणकयन्त्र सम्बन्धिन्यां कस्यांचन संस्थायां मानवीयसम्बन्धिनि विभागे मार्गोपदेशिकाअस्मि ।**

ధన్యవాదం ప్రియమైన స్నేహితురాలా! నేను బాగున్నాను. ఇక్కడే భాగ్యనగరంలో నివసిస్తున్నాను. కంప్యూటర్ సంస్థలో మానవీయ సంబంధ విభాగములో పనిచేస్తున్నాను.

Thank you my dear friend. I am living in this Bhagyanagaram. I am working in a computer organization as human resources Department person.

Rahul Publications

श्रद्धा : **एवन् महान् सन्तोषः । भवत्याः संस्थायां मह्यम् अवकाशः भवति वा । अहन्तु 'एम्.बि.ए'. परीक्षायां सर्वप्रथमतां प्राप्तवती, ततः.......**

అవునా ... చాలా సంతోషముగా వుంది. మీ సంస్థలోనాకు అవకాశము వుంటుందా? నేను ఎం, బి, ఏ పరీక్షలో మొదటి స్థానమును పొందితిని.

Is it? ... i am very happy. Is there any chance to me in your office? I did my M.B.A. in first class.

मृदुला : **ततः किमकरोः ? कुत्र कार्यं करोति? डिग्रीस्तरे त्वं संस्कृतम् अध्येतुम् उत्सुकतां प्रदर्शयन्ति आसीः खलु ।**

తర్వాత ఏమి చేశావు? ఎక్కడ పని చేస్తున్నావు? డిగ్రీ అయిపోయాక నువ్వు సంస్కృతం నేర్చుకోనుటకు ఉత్సాహం చూపితివి కదా!

After that what you did? after Degree where are you working? You have showed interest to learn sanskrit after your degree. What about that?

श्रद्धा : आम् तदेव वदामि दूरविद्याकेन्द्रात् एम्.ए. संस्कृत परीक्षाः अलिखम्। तत्र अध्यापकाः संस्कृतमाध्यमेन बोधयन्ति स्म । अतः अहम् अहोरात्रं संस्कृतमाध्यमेन परीक्षाः लिखितवती?

అదే చెప్పబోతున్నాను. దూరవిద్యా కేంద్రం నుండి ఎమ్.ఏ సంస్కృత పరీక్ష రాశాను. అక్కడ ఉపాధ్యాయులు సంస్కృత మాధ్యమమునందు బోధిస్తారు. నేను రాత్రింబవళ్ళు చదివి సంస్కృత మాధ్యమములో పరీక్షలు వ్రాశాను.

I am telling that only. I wrote M.A Sanskrit Exam through Distance Education. There all lecturers taught us in sanskrit only. I studied day and night and in sanskrit medium i wrote the exams.

मृदुला : संस्कृतमाध्यमेन? उत्तीर्णता प्राप्तवती वा?

సంస్కృత మాద్యమములో పాసైనావా?

Did you pass in sanskrit medium?

श्रद्धा : उत्तीर्णताम् ? किं जल्पसि? जानासि वा, अहं विश्वविद्यालये एम्, ए संस्कृतपरीक्षायां सर्वप्रथमतां प्राप्तवती ।

ఉత్తీర్ణత పొందితివా? ఏమి సందేహము? నీకు తెలుసా! నేను ఎం.ఏ సంస్కృత పరీక్షలో అందరికంటే మొదటి స్థానము పొందితిని.

Passed? what are you asking! Do you know i got first class in M.A Sanskrit.

मृदुला : त्वं तु 'श्रद्धा' असि, सार्थकनाम धेया असि ।

నువ్వు అందుకే శ్రద్ధా అని సార్ధక నామధేయురాలివి.

Oh! your name Sraddha,you deserved that name.

श्रद्धा : ''नास्ति असाध्यं प्रयत्नवताम्'' इति महाकवेः कालिदासस्य वाक्यं विश्वास्मि ।

ప్రయత్నము చేయువారికి సాధ్యముకానిది లేదు అని మహాకవి కాళిదాసు వాక్యమును నమ్ముచున్నాను.

I believe Kalidasa's words. Nothing in impossible who can work hard"

मृदुला : श्रद्ध । त्वं स्मरसि अस्माकं सहाध्यायिनं वररूचिः?

శ్రద్ధా నీకు జ్ఞాపకమున్నాడా! మన తోటి విద్యార్థి వరరుచి?

Sraddha did you remember our classmate vararuchi?

Rahul Publications

श्रद्धा : अरे, सः ह्य एवात्रागतवान् भाग्य नगरम् प्रति। प्रायः अधुना अत्र आगच्छेत् सः ।

ఆఆ .. అతను నిన్ననే భాగ్యనగరం వచ్చాడు. ఇక్కడకు అతడు రావచ్చును.

Oh! He came to Bhagyanagaram yesterday, He may come here now.

मृदुला : सः किं करोति इदानीन्तनकाले ? स तु अध्ययने अभ्यासे च सर्वेषां वशिष्टः आसीत् ।

ఇప్పుడు అతను ఏమి చేస్తున్నాడు? అతడు చదివే రోజుల్లో అందరికంటే బాగా చదివేవాడు.

Now what he is doing? During education time he is great among all.

श्रद्धा : आम्, अत, एक सः ''भारतीय सांकेतिक विज्ञान शिक्षणा केन्द्रे खरगूपूरे पाध्यापकत्वं प्राप्तवान्।

అందుచేతనే అతడు భారతీయ సాంకేతిక విజ్ఞాన శిక్షణా కేంద్రము నందు ఖరగ్‌పూర్‌లో ప్రధాన అధ్యాపకునిగా ఉద్యోగం చేయుచున్నాడు.

Yes, because of that, he got the Lecturer post in Kharagpur - Indian Institute of Technology.

मृदुला : वररूचिः एवागच्छन्नास्ति । बहोः काला नन्तरम् पश्यामि तम् ।

వరరుచి ఈ వైపే వస్తున్నాడు. చాలాకాలానికి అతన్ని చూస్తున్నాను.

He is coming this side only, I am seeing him after a long period.

श्रद्धा : महानुभाव । वररुचे । चिरायुतव, अधुनैव आवां भवन्तं स्मरावः ।

మహానుభావ! వరరుచికి వందేళ్ళు, ఇప్పుడే నిన్ను తలుచుకుంటున్నాము.

Oh! great man; Long live; Now we are talking about you only.

मृदुला : वररुचे । प्रियमित्र खरग्रपूरात् कदा आगतः? तत्र IIT केन्द्रे त्वं प्रध्या कत्वं लब्धवान् इति श्रद्धा इदानीमेव उक्तवती तत्र किं पाठयसि?

ప్రియమిత్రమా! వరరుచి ఖరగ్‌పూర్ నుండి ఎప్పుడు వచ్చావు? నీవు IIT కేంద్రమునందు ప్రధాన అధ్యాపకునిగా వృత్తి చేయుచున్నావని ఇప్పుడే శ్రద్ధాచెప్పినది. అక్కడ ఏమి బోధిస్తున్నావు?

Dear friend vararuchi when did you come from kharagpur? just now sraddha said about you that you got a lecturer post in IIT centre what do you teach there?

Rahul Publications

वररुचि : **अर्हन्तु तत्र भगवतः पाणिने अष्ठध्यायी पाठयामि । अहं B.Sc अनन्तरं संगणक यन्त्र शास्त्रे B.Tech., M.Tech इत्यादिषु उत्तीर्णतां लब्धवान् ।**

నేను అక్కడ పాణిని అష్టాధ్యాయిని బోధించుచున్నాను. నేను B.Sc తర్వాత కంప్యూటర్ యందు బి.టె.క్. యమ్.టెక్ ఉత్తీర్ణుడు నయితిని.

I am teaching there panini अष्ाध्यायी After BSc, I did B.Tech., M.Tech Computers.

श्रद्धा : **किन्तु पाणिनेः 'अष्टाध्यायी' इत्युक्ते संस्कृतव्याकरण शास्त्रं किल? तेन IIT संस्था या सह कः सम्भन्धः?**

కాని పాణిని అష్టాధ్యాయ సంస్కృత వ్యాకరణ శాస్త్రం కదా! IIT సంస్థకు దీనితో ఏమి సంబంధం?

Astadhyayi in Sanskrit grammar know what way it is related with IIT Institution?

वररुचि : **पाणिनिना उपयुक्ता भाषा संगणकयन्त्रस्य कृते बहुपयुक्ता अस्ति ।**

పాణిని ఉపయోగించిన భాష కంప్యూటర్ యంత్రమునకు చాలా ఉపయోగకరము.

Panini used language in very useful to computer.

श्रद्धा : **किं त्वं संस्कृतशास्त्रण्यपि अधीतवान् वा?**

ఏమిటి? నువ్వు సంస్కృత శాస్త్రములను కూడా చదివితివా?

What? did you learn Sanskrit Sastras also?

वररुचि : **तत्र पूर्वजन्मसुकृतमेव कारणम् गुरुणां कृपया संस्कृत व्याकरणशास्त्रं अधीतवान् ।**

అక్కడ పూర్వజన్మ సుకృతము వలన, గురువు కృప వలన సంస్కృత వ్యాకరణము చదివితిని.

Due to my past life luck only and by the blessings of may master i learnt sanskrit grammar.

श्रद्धा : **बहुधा व्यग्रः खलु त्वम् ? व्याकरण शास्त्रं पठितुं समयः कथं लब्धः वररूचे?**

నీవు ఎప్పుడూ విశ్రాంతి లేకుండా వుంటావు కదా! సంస్కృత వ్యాకరణము నేర్చుకునుటకు నీకు సమయము ఎలా దొరికింది?

Oh| varruchi you are always busy. How can you get the time to learn sanskrit grammar.

वररुचि : **श्रध्द । जानासि 'इदं मया कर्तव्यम्' इति मनसि दृढनिश्चयः अस्ति चेत् समयस्तु प्राप्यते एव।**

శ్రద్ధా! నీకు తెలుసుకదా! 'ఇది నాకర్తవ్యము' అని ధృడంగా నిశ్చయించుకుంటే సమయము తప్పక దొరుకుతుంది.

Rahul Publications

Sraddha 'you know this'. If the ambition is very strong, you will get the time.

श्रध्दा : **पण्डितवर । मास्तु उपदेशशतम् इदानीम् त्वन्तु आबाल्यात् दृढचित्तः असि इति वयं जानीमः।**

పండితవరా! చాలునిక నీ ఉపదేశములు. నీవు చిన్ననాటి నుండి పట్టుదల కలవాడవని తెలుసు.

Oh ! Pandit ! Your messages are enough we know that you are very strong minded from your childhood.

वररुचि : **अरे तव हस्ते इदं नूतनम्, आधुनिकं च चरवाणीयन्त्रं अस्ति, कदा क्रीतम् इदम् ।**

అరే! నీ చేతిలో కొత్తది, ఆధునికమైనది సెల్‌ఫోన్ వున్నది. ఎప్పుడు కొన్నావ్ అది?

Oh! The cell phone in your hand is new and modern. When did you buy?

श्रध्दा : **मया न क्रीतम्, भ्राता मह्यं क्रीतवान् किन्तु मम सुतः एतत् ग्रहीतुं दौष्टयं करोति किं कुर्याम्?**

నేను కొనలేదు. నాతమ్ముడు నా కొరకు కొన్నాడు. నా కొడుకు ఇది కావాలని అల్లరి చేస్తున్నాడు. ఏం చెయ్యాలి?

I didn't buy this. My brother bought for me. But my son creating nuisance to get this what is should do ?

वररुचि : **किं कर्तुम्, शक्नुमः, एतत् तस्मै दत्वा त्वत्कृते नूतनं क्रेतव्यमेव किल ।**

ఏం చేస్తాం! ఇది వాడికి ఇచ్చి, క్రొత్తది కొనుక్కో

What can you do? give this phone to him, you buy a new one.

श्रद्धा : **वररुचे ! अहं सर्वथा तं महानुभावं प्रणमामि यः सर्वप्रथमं चरवाणीयन्त्रं निर्मितवान्।**

వరరుచీ నేను ఎప్పుడూ ఈ సెల్ ఫోన్ కనుగొన్న మహానుభావుడికి ముందుగా నమస్కరిస్తాను.

Oh vararuchi i always salute the great person who invented this cell phone.

वररुचि : **जानाति वा Martin cooper पण्डितः अमेरिका देशीयः त्रिसप्तत्युत्तर ऐकोनविंशतितमे वर्षे (1973) सृष्टवान् इदम् ।**

తెలుసునా! అమెరికా దేశస్థుడైన మార్టిన్ కూపర్ పండితుడు 1973లో దీనిని తయారు చేసెను.

Do you know Martin cooper the American in 1973 invented this cell phone.

मृदुला : **पूर्वकाले दूरप्रान्तेषुस्थितौ जनैस्सहभाषितुं संलपितुं टेलिफोन् यन्त्राणि आसन् खलु ।**

పూర్వకాంలో దూరప్రాంతములలో వున్న వారితో మాట్లాడుటకు టెలిఫోను యంత్రములున్నవి కదా!

Rahul Publications

In olden days telephones are there to talk with the people who are staying in far distance.

वररुचि : **अरे तानि सर्वाण्यपि तन्त्री युक्तानि। तन्त्रीभिः परस्परं बद्धानि, तेषां सहायेन भाषणं प्रचलति स्म। इदानीम् Martin cooper महाशायः तन्त्रीरहितैरेव यन्त्रैः परस्परं संलपितुं सन्देशान् प्रेषयितुं नूतनां प्रणालीं निर्मितवान्, स एव अग्रेसरः अस्यां कलायाम् ।**

అరె! అన్ని వైర్లతో బంధించబడి వున్నవాటికి బదులుగా మార్టిన్ కూపర్ మహాశయుడు వైర్లులేకుండా వున్నయంత్రాల ద్వారా మాట్లాడుకునే అవకాశం చూపించినాడు. ఇట్టి కళయందు ఇతడే ప్రథముడు.

Oh! They are all attached by the wires. Through this people can talk each other. But Martin cooper invented wireless machines for the conversation with others. In this invention he is the first man.

मृदुला : **साधु वररुचे । साधु, बहुधा चरवाण्याः उपयोगं कुर्मः किन्तु तस्य चरितं न जानीमः। अस्तु भारतदेशे कदा सम्प्राप्ता इयं व्यवस्था (wireless communication system) वररुचे।**

బాగుంది వరరుచి, బాగుంది. మనం సెల్‌ఫోన్లు వాడుకునుచున్నాము. కానీ వాటి చరిత్ర మనకు తెలియదు. వరరుచీ! భారత దేశమునందు ఈ సెల్‌ఫోను వ్యవస్థ ఎప్పుడు వచ్చింది?

Nice vararuchi, it is nice. We are using and getting benefits by these cell phones. But we don't know the history of these phones. When did this system has come to India?

वररुचि : **'Modi telstra' mobile net service इत्याख्या काचन संस्था भारतदेशे विद्यते । इयं संस्था आस्ट्रेलियादेशस्य "Australian Telecom Gain Telstra" इति संस्थया सह एकीभूय बहुविधं परिश्रमं कृतवती । अस्याः सहायेन सर्वप्रथमं 1995 वर्षे (पञ्चनवत्युत्तर एको नविंशतिः) जूलै मासस्य 31 दिनाङ्के केन्द्र सर्वकारेण तन्त्रीरहितैः चरवाणीयन्त्रैः संलपनं कृतम्।**

భారతదేశములోని ఈ సంస్థ ఆస్ట్రేలియా దేశము యొక్క సంస్థలో సహకరించబడుచున్నది. 1995 వ సం॥ము జులైనెల 31వ తేదీన సెల్‌ఫోన్ మొదటి సారిగా ఇండియాలో ప్రవేశించింది.

In India it is connected with Australian Telecom Gain Telstra. It was introduced in India in 1995 year July 31st.

Rahul Publications

श्रद्धा : किन्तु प्रियमित्र वररुचे । आधुनिके अस्मिन् काले सर्वे बालकाः बालिकाः, युवानः (वृद्धाश्च केचन) आधुनिकानि चरवाणियन्त्राणि क्रीत्वा तैरेव सर्वमपि समयं यापयन्ति। सर्वं क्रीयमाणं करिष्यमाणं कर्म विस्मृत्य तैः सह क्रीडन्ति, पाश्चात्यगीतानि श्रृणवन्ति। चलनचित्राणि पश्यन्ति परस्परं मित्रेभ्यः सन्देशान् प्रेषयन्ति। विद्याभ्यसनं विना सर्वं कुर्वन्ति ।

అయితే! వరరుచి ఆధునిక కాలంలో బాలబాలికలు, యువత, కొంతమంది వృద్ధులు సెల్‌ఫోన్‌లు కాని, సమయమంతా వాటితోనే గడువుచున్నారు. ముఖ్యమయిన పనులు వదలి పాశ్చాత్య సంగీతము వింటూ, చలన చిత్రములను చూస్తూ, పరస్పరము సందేశములు పంపించుకునుచూ (సెల్‌ఫోన్ ద్వారా) చదువుమానేసి కాలమంతా గడుపుచున్నారు.

But vararuchi | These modern time Boys, Girls, youth, some old people are buying cell phones and spending time by watching movies, listening western music, sending messages to friends with these phones. Except studies they are doing all waste things on these cell phones.

वररुचि : आम् सत्यमेव, चरवाणी व्यसनेन आकृष्टचित्ताः युवानः नित्यकर्माण्यपि विस्मरन्ति । पितरं, मातरं च विस्मरन्ति । आत्मीयतां न गणयन्ति । कदाचित् चैतन्यरहिताः भवन्ति ।

అవును నిజమే! ఈ ఫోను వ్యసనము వలన యువత మనస్థిమితము పోగొట్టుకుని, తల్లితండ్రులను లెక్క చేయక పనికిరాని వారగుచున్నారు.

Yes, it is true, Because of this cell phone addiction youth loosing their stability and neglecting their duties. They are not caring their parents. They are becoming useless.

मृदुला : तस्मात् दुर्व्यसनात् तान् परिवर्त - यितुं अस्माभिः किं कर्तव्यम् इति चिन्तनीयम्.

కాబట్టి వీరిని ఈ చెడు అలవాటు నుండి తప్పించుటకు మనము ఏమి చేయవలెను.

So what should we do to divert them from this addiction.

वररुचि : सत्यमेव, एतस्मिन् विषये विश्वविद्यालयाः अपि नूतनान् अंशान् प्रवेशयन्ति। अस्मिन् विषये न केवलम् छात्राः अन्ये युवानश्च, किन्तु अध्यापकाः, मातरः, पितरः, अन्ये ज्येष्ठा अपि चरवाणीनां दुरुपयोगितां न्यूनीकर्तुं प्रतिबोद्धव्याः ।

నిజమే! ఈ విషయమై విశ్వవిద్యాలయాలు కూడా క్రొత్త విషయాలు ప్రవేశపెడుతున్నాయి. ఈ విషయములో ఉపాధ్యాయులే కాకుండా యువకులు, తల్లితండ్రులు మరియు పెద్దలంతా బాధ్యత కలిగి సెల్‌ఫోన్ వినియోగమును నివారింపవలెను.

Yes, In this matter universities are introducing new methods to stop this bad habit. Parents, teachers, elders all should take care in this matter.

Rahul Publications

श्रद्धा : **नाहम अध्यापिका, तथापि यथामति युव लोके परिवर्तनम् आनेतुं प्रयतिष्ये । मम तु विश्वासः अस्ति।यदि सन्मार्गे प्रवर्तयितुं छात्रान्, प्रयन्तं कुर्मः चेत् ते अवश्यं बुद्धियुक्ताः भवन्ति विवेकिनः भवन्ति ।**

ఈ మార్పు కల్గుటకు యువత తమ వంతు కృషి చేయుదురు. నాకు నమ్మకము కలదు. విద్యార్థులు సన్మార్గమున ప్రవర్తించుటకు ప్రయత్నము చేసి వివేకవంతులగుదురు.

For this change in the youth all should put their efforts. I have trust, students will try to get the good path deffinetly they will become wise.

वररुचि : **तर्हि महान् प्रमोदः, भं भूयात् । ''उत्तिष्टत् । जाग्रृत । प्राप्य वरान्निबोधयत''।**

చాలా ఆనందము. శుభమగుగాక. లేవండి! మేల్కొనండి! విషయమును బోధించండి.

Very happy. Wishing all the good Get up | wake up| Teach the matter.

Rahul Publications

FACULTIES OF ARTS, COMMERCE, SCIENCE, SOCIAL SCIECES & MANAGEMENT

B.A., B.Com., B.B.A., B.Sc. and B.S.W

III-Year VI-Semester (CBCS) Examination

Model Paper - I

SANSKRIT

(SECOND LANGUAGE)

Paper - VI

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 80**

‘अ’ विभागः PART - ‘A’

(4 × 5 = 20 Marks)

ANSWERS

चत्वारि प्रश्नाः समाधेयः ।

1. श्री भाष्यं विजयसारथेः परिचयं कुरूत ? **(Q.No. 1, Page No. 1)**
2. संन्दर्भम व्याख्यात । ‘‘द्, द्, द्, दाम्यत्, दत्त, दयध्वमिति’’। **(Q.No. 2, Bit-1, Page No. 3)**
3. ‘‘शंकराचार्यः’’ उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 3, Bit-4,Page No. 11)**
4. ‘‘उपमेयोपम अलंकारः’’ लक्ष्यलक्षण पूर्वकं लिखत? **(Q.No. 4, Bit-1, Page No. 17)**
5. सन्दर्भं व्याख्यात ।
   ‘‘पीतोदका जग्धतृणा दुग्धदोहा निरिन्द्रियाः’’ । **(Q.No. 5, Bit-2, Page No. 26)**
6. ‘‘आर्यभट्टः’’ उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 6, Bit-1, Page No. 5)**

‘आ’ विभागः PART - ‘B’

(4 × 15 = 60 Marks)

सर्वेप्रश्नाः समाधेयाः ।

7. इयोः श्लोकयोः प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत ।
   अ) स्वराष्ट्रशक्तिवर्धने स्वराष्ट्रसम्पदेधने स्वराज्यवैभवार्जने स्वराज्यभद्रतावने ।
   कृतश्रमा मनीषिणः समिपे भारतास्समं भजन्तु सर्वतो जयं स्वतन्त्रताफलायितम् ।।
   (Q.No. 7, Bit-5, Page No. 36)

आ) धनाधिकारिणोऽपि वा धराधिकारिणोऽपि वा मताधिकारिणोऽपि वा पदाधिकारिणोऽपि वा ।
वयं समेऽपि सर्वदा पवित्रभारताम्बिकापदारविन्दसेवका इति स्म शासतु स्वयम् ।।

(Q.No. 7, Bit-6, Page No. 37)

इ) अहं तनूभवोस्मि ते कृते व्ययीकरोमि ते स्वकं धनं बलं कुलं स्वकानसूनापि प्रसूः ।
इति स्वमातृदेशजातिरक्षणे प्रतिश्रुतिं विधाय भारतात्मजो विजेजयीतु सर्वदा ।।

(Q.No. 7, Bit-1, Page No. 31)

ई) इदं तु वीरभारतं न कातरात्मजन्मभूरिदं स्वतन्त्रभारतं न चाप्यनाथमन्दिरम् ।
इदं मनस्विभारतं न चाङ्गदुर्जनावली जनुस्थलीति घोषयतु शक्तियुक्तिपाटवम् ।।

(Q.No. 7, Bit-3, Page No. 33)

8. द्वौ अलङ्कारौ लक्ष्यलक्षणपूर्वकं विशदयत।

1) उपमेयोपमा **(Q.No. 8, Bit-1, Page No. 17)**

2) अर्थान्तरन्यासः **(Q.No. 8, Bit-2, Page No. 18)**

3) विनोक्तिः **(Q.No. 8, Bit-4, Page No. 21)**

4) निदर्शना **(Q.No. 8, Bit-5, Page No. 23)**

9. प्रजापतिःदीव - मनुष्य - असुरान्किमुपदिषत् ? तस्यप्राधान्यंकिम् ? विवृणुत ?

(Q.No. 9, Bit-1, Page No. 58)

अथवा

नचिकेतोपाख्यानं विवृणुत ? **(Bit-1, Page No. 61)**

10. अधो निर्दिष्टेषु चत्वारि शास्त्रकाराणां उद्दिश्य द्वौ निबन्धी लिखत ।

1) काणाद **(Q.No. 10, Page No. 9)**

2) शंकराचार्यः **(Q.No. 10, Page No. 11)**

3) भासः **(Q.No. 10, Page No. 13)**

4) हर्षवर्धनः **(Q.No. 10, Page No. 15)**

FACULTIES OF ARTS, COMMERCE, SCIENCE, SOCIAL SCIECES & MANAGEMENT

B.A., B.Com., B.B.A., B.Sc. and B.S.W

III-Year VI-Semester (CBCS) Examination

Model Paper - II

SANSKRIT

(SECOND LANGUAGE)

Paper - VI

Time : 3 Hours] [Max. Marks : 80

‘अ ’ विभागः PART - ‘A’

(4 × 5 = 20 Marks)

ANSWERS

चत्वारि प्रश्नाः समाधेयः ।

1. श्री भाष्यं विजयसारथेः परिचयं कुरूत ? **(Q.No. 1, Page No. 1)**
2. संन्दर्भम व्याख्यात । ‘‘दमं दानं दयामिति’’। **(Q.No. 2, Bit-2, Page No. 3)**
3. ‘‘आर्यभट्टः’’ उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 3, Bit-1, Page No. 5)**
4. ‘‘विशेषोक्ति अलंकारः’’ लक्ष्यलक्षण पूर्वकं लिखत? **(Q.No. 4, Bit-6, Page No. 24)**
5. सन्दर्भं व्याख्यात ।

   ‘‘तस्मात्प्रति त्रीनू वारन् वृणीष्व’’ । **(Q.No. 5, Bit-1, Page No. 26)**
6. ‘‘भास’’ उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 6, Bit-5, Page No. 13)**

‘आ ’ विभागः PART - ‘B’

(4 × 15 = 60 Marks)

सर्वेप्रश्नाः समाधेयाः ।

7. इयोः श्लोकयोः प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत ।

   अ) स्वराष्ट्रशक्तिवर्धने स्वराष्ट्रसम्पदेधने स्वराज्यवैभवार्जने स्वराज्यभद्रतावने ।

   कृतश्रमा मनीषिणः समेपि भारतास्समं भजन्तु सर्वतो जयं स्वतन्त्रताफलायितम् ॥

   (Q.No. 7, Bit-5, Page No. 36)

आ) स्वतन्त्रभारता वयं प्रवीणभारता वयं हयनन्यसेवका वयं त्वनन्यशासका दयम् ।
विचारपण्डिता वयं प्रचारकोविदा वयं प्रकाशयाम एव वृत्तमुज्वलं जगत्तले ।।

(Q.No. 7, Bit-4, Page No. 35)

इ) धनाधिकारिणोऽपि वा धराधिकारिणोऽपि वा मताधिकारिणोऽपि वा पदाधिकारिणोऽपि वा ।
वयं समेऽपि सर्वदा पवित्रभारताम्बिकापदारविन्दसेवका इति स्म शासतु स्वयम् ।।

(Q.No. 7, Bit-6, Page No. 37)

ई) इदं तु वीरभारतं न कातरात्मजन्मभूरिदं स्वतन्त्रभारतं न चाप्यनाथमन्दिरम् ।
इदं मनस्विभारतं न चाङ्गदुर्जनावली जनुस्थलीति घोषयतु शक्तियुक्तिपाटवम् ।।

(Q.No. 7, Bit-3, Page No. 33)

8. द्वौ अलङ्कारौ लक्ष्यलक्षणपूर्वकं विशदयत।

1) काव्यलिङ्गं **(Q.No. 8, Bit-3, Page No. 20)**

2) निदर्शना **(Q.No. 8, Bit-5, Page No. 23)**

3) अर्थान्तरन्यासः **(Q.No. 8, Bit-2, Page No. 18)**

4) विनोक्तिः **(Q.No. 8, Bit-4, Page No. 21)**

9. बृहदारण्यकोपनिषदि वर्णितानुसारं दकारत्रयस्य वैशिष्ट्यं विचारयत? **(Q.No. 9, Bit-3, Page No. 58)**

अथवा

कठोपनिषदि वर्णितानुसारं नचिकेतसः कथां लिखत ? **(Bit-4, Page No. 61)**

10. अधो निर्दिष्टेषु चत्वारि शास्त्रकाराणां उद्दिश्य द्वौ निबन्धी लिखत ।

1) भासः **(Q.No. 10, Page No. 13)**

2) शंकराचार्यः **(Q.No. 10, Page No. 11)**

3) भस्कराचार्य **(Q.No. 10, Page No. 7)**

4) हर्षवर्धनः **(Q.No. 10, Page No. 15)**

FACULTIES OF ARTS, COMMERCE, SCIENCE, SOCIAL SCIECES & MANAGEMENT

B.A., B.Com., B.B.A., B.Sc. and B.S.W

III-Year VI-Semester (CBCS) Examination

Model Paper - III

SANSKRIT

(SECOND LANGUAGE)

Paper - VI

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 80**

'अ' विभागः PART - 'A'

(4 × 5 = 20 Marks)

ANSWERS

चत्वारि प्रश्नाः समाधेयः ।

1. श्री भाष्यं विजयसारथेः परिचयं कुरूत ? **(Q.No. 1, Page No. 1)**
2. सन्दर्भम व्याख्यात । ''द्, द्, द्, दाम्यत्, दत्त, दयध्वमिति''। **(Q.No. 2, Bit-1, Page No. 3)**
3. ''शंकराचार्यः'' उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 3, Bit-4, Page No. 11)**
4. ''उपमेयोपम अलंकारः'' लक्ष्यलक्षण पूर्वकं लिखत? **(Q.No. 4, Bit-1, Page No. 17)**
5. सन्दर्भं व्याख्यात । ''पीतोदका जग्धतृणा दुग्धदोहा निरिन्द्रियाः''। **(Q.No. 5, Bit-2, Page No. 26)**
6. ''आर्यभट्टः'' उद्दिश्य, लघुनिबन्धं लिखत? **(Q.No. 6, Bit-1, Page No. 5)**

'आ' विभागः PART - 'B'

(4 × 15 = 60 Marks)

सर्वेप्रश्नाः समाधेयाः ।

7. इयोः श्लोकयोः प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत ।

   अ) स्वराष्ट्रशक्तिवर्धने स्वराष्ट्रसम्पदेधने स्वराज्यवैभवार्जने स्वराज्यभद्रतावने ।
   कृतश्रमा मनीषिणः समेपि भारतास्समं भजन्तु सर्वतो जयं स्वतन्त्रताफलायितम् ।।

   (Q.No. 7, Bit-5, Page No. 36)

आ) इदं तु वीरभारतं न कातरात्मजन्मभूरिदं स्वतन्त्रभारतं न चाप्यनाथमन्दिरम् ।
इदं मनस्विभारतं न चाङ्गदुर्जनावली जनुस्थलीति घोषयतु शक्तियुक्तिपाटवम् ।।

(Q.No. 7, Bit-3, Page No. 33)

इ) सदा स्वजातिसेवनाय धारवे स्वजीवितं सदा स्वराष्ट्रक्षणाय धारये तनूमिमाम् ।
सदा स्वधर्मपालनाय धारये स्वकानसूनिति प्रतिश्रुतिं करोतु भारतात्मजस्सदा ।।

(Q.No. 7, Bit-2, Page No. 32)

ई) अनेकजीववाहिनी निरन्तराम्बुसारणी प्रणालिकासमृग्धशस्यसस्यसत्फला ।
सुमावलीफलावलीलतावलीद्रुमावली - वनावलीविराजिता विभातु भारतावनी ।।

(Q.No. 7, Bit-14, Page No. 48)

8. द्वौ अलङ्कारौ लक्ष्यलक्षणपूर्वकं विशदयत।

1) निदर्शना **(Q.No. 8, Bit-5, Page No. 23)**

2) उपमेयोपमा **(Q.No. 8, Bit-1, Page No. 17)**

3) विनोक्तिः **(Q.No. 8, Bit-4, Page No. 21)**

4) अर्थान्तरन्यायः **(Q.No. 8, Bit-2, Page No. 18)**

9. उपनिषत्सु प्रतिपादित नैतिकजीवनं परिशीलयत ? **(Q.No. 9, Page No. 58)**

अथवा

नचिकेतोपाख्यान विवृणुत ? **(Q.No. 9, Page No. 61)**

10. अधो निर्दिष्टेषु चत्वारि शास्त्रकाराणां उद्दिश्य द्वौ निबन्धी लिखत ।

1) शंकराचार्यः **(Q.No. 10, Page No. 11)**

2) भासः **(Q.No. 10, Page No. 13)**

3) काणाद **(Q.No. 10, Page No. 9)**

4) हर्षवर्धनः **(Q.No. 10, Page No. 15)**